

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Vztah mezi temnou triádou osobnosti a syndromem vyhoření u pracovníků pomáhajících profesí a státní správy

Melisa Schneiderová

Diplomová práce

Studijní program: Psychologie NMgr.

vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Praha 2022

Prague College of Psychosocial Studies

**The relationship between the dark triad of
personality and burnout syndrome in helping
professions and government workers**

Melisa Schneiderová

The Diploma Thesis

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Praha 2022

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Podpis

Poděkování:

Chtěla bych touto cestou poděkovat všem respondentům, kteří se této práci zúčastnili, bez nich by nebyla realizace možná. Také bych chtěla poděkovat paní doktorce Marianne Borritz za poskytnutí a umožnění použití dotazníku Copenhagen Burnout Inventory. Na závěr bych chtěla poděkovat paní docentce PhDr. Ivě Poláčkové Šolcové, Ph.D. za její podporu a odborné vedení mé diplomové práce.

Anotace:

Existuje řada studií, které se zabývají temnou triádou a syndromem vyhoření, avšak pouze minimum se zaměřilo na jejich vzájemnou souvislost u pracovníků pomáhajících profesí nebo státní správy, jež jsou k vyhoření nejnáchylnější. Diplomová práce tuto souvislost prozkoumá s cílem zjistit, jestli temné charakteristiky mohou ovlivnit člověka ve vztahu k vyhoření a přihlédne na další faktory jako jsou věk, povolání a vzdělání, které by na tento vztah mohly mít vliv. Míra rysů temné triády a syndromu vyhoření byla zjištěná pomocí dotazníkového šetření. Vztah mezi temnou triádou a vyhořením byl prozkoumán pomocí korelační analýzy. Výsledky práce naznačují, že souvislost mezi rysy temné triády a syndromem vyhoření existuje.

Klíčová slova: narcismus, machiavelismus, psychopatie, vyhoření, Short Dark Triad, Copenhagen Burnout Inventory

Abstract:

There are a number of studies that have looked at the dark triad and burnout, but only a minimum have focused on the interrelationship between the two in the helping professions or government workers who are most susceptible to burnout. This thesis will explore this relationship to determine if dark characteristics can influence a person's relationship with burnout and will consider other factors such as age, occupation and education that could influence this relationship. The extent of the dark triad traits and burnout syndrome was determined through a questionnaire survey. The relationship between dark triad and burnout was explored using correlation analysis. The results of the study suggest that a relationship exists between dark triad traits and burnout syndrome.

Key words: narcissism, machiavellianism, psychopathy, burnout, Short Dark Triad, Copenhagen Burnout Inventory

Obsah

Úvod	9
1. Temná triáda	11
1.1. Patologie a normalita	11
1.1.1. MKN-10 a DMS-5	12
1.1.2. Klinický narcismus.....	12
1.1.3. Klinická psychopatie.....	13
1.2. Etiologie.....	14
1.3. Narcismus	17
1.4. Machiavelismus	17
1.5. Psychopatie	18
1.6. Měření konstruktů temné triády	19
1.7. Projevy temné triády v mezilidských vztazích	21
1.8. Temná triáda na pracovišti	22
2. Syndrom vyhoření.....	24
2.1. Pojem a definice syndromu vyhoření	24
2.2. Vulnerabilita k syndromu vyhoření	25
2.3. Významné faktory přispívající k syndromu vyhoření	26
2.3.1. Přetížení a stres	27
2.3.2. Frustrace a nedostatek pozitivní zpětné vazby	27
2.3.3. Emoční zátěž.....	28
2.3.4. Negativní vztahy a pracovní podmínky	28
2.4. Vývoj a fáze syndromu vyhoření	29
2.5. Diagnostika syndromu vyhoření.....	31
3. Research review: Temná triáda a syndrom vyhoření.....	32
3.1. Narcismus a syndrom vyhoření	32
3.2. Machiavelismus a syndrom vyhoření	34
3.3. Psychopatie a syndrom vyhoření	35
4. Empirická část.....	38
4.1. Cíl výzkumu.....	38
4.2. Metoda.....	39
4.2.1. Výzkumný soubor	39
4.2.2. Technika sběru dat	41
4.2.3. Statistické postupy	42

5. Výsledky	43
5.1. Souvislost mezi temnou triádou a syndromem vyhoření	43
5.2. Další faktory ovlivňující vztah mezi rysy temné triády a vyhořením	44
5.2.1. Věk	44
5.2.2. Zaměstnání	45
5.2.3. Vzdělání	46
5.2.4. Shrnutí výsledků ve vztahu k hypotézám	48
6. Diskuze	50
6.1. Limity a perspektivy dalšího výzkumu	52
6.2. Závěr	54
Reference	55
Přílohy	1
Příloha 1	1
Příloha 2	2

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá tématem temné triády a syndromu vyhoření. Obě témata jsou v literatuře bohatě zpracovaná. Obzvláště temná triáda neboli souhrnné označení tří dimenzí osobnosti narcismu, machiavelismu a psychopatie, je v posledních letech celkem populární téma, na které se obrací pozornost. V literatuře převažují studie, které poukazují na negativní dopady temné triády na člověka a na jeho prostředí. Není příliš lichotivé, když je někdo označen za narcise, machiavelistu nebo psychopata, nicméně charakteristiky temné triády má v sobě každý z nás, pouze míra je rozdílná. Každý z nás občas neřekne pravdu, nezachová se podle svého nejlepšího mínění nebo shledá manipulaci užitečnou. Určité vlastnosti vázající se k temné triádě mohou být užitečné, jako vysoké sebevědomí nebo nízká míra stresu a úzkosti. To otevírá další velké téma, kterým je syndrom vyhoření, jenž je právě spojován se stresem a vyčerpáním. Jedná se o relativně častý jev, který je největším problémem hlavně pro profese, které jsou ve stálém kontaktu s lidmi, jako jsou pomáhající profese nebo pracovníci státní správy. V dnešní době, kdy jsou stále kladeny vyšší a vyšší nároky na pracovníky není divu, že vyhořet může každý, avšak osobnostní charakteristiky mohou tento jev zásadně ovlivňovat. To mě přivedlo k otázce, pokud je tady souvislost mezi rysy temné triády a vyhořením, tak jestli by tyto temné osobnostní charakteristiky mohly mít i pozitivní dopad na jedince a to konkrétně, jestli díky některým vlastnostem jednotlivých dimenzí může být člověk odolnější vůči syndromu vyhoření.

Práce se dělí na dvě části: teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměřím na vysvětlení konceptu temné triády a přiblížím rozdíl mezi klinickou a subklinickou formou narcismu a psychopatie. Dále nastíním příčiny vývoje a podstatu narcismu, machiavelismu a psychopatie, také představím metody měření těchto rysů, a nakonec se zaměřím na projevy temné triády v mezilidských vztazích a na pracovišti. Ve druhé kapitole se zaměřím na syndrom vyhoření. Vysvětlím pojem a přiblížím pojetí syndromu vyhoření od různých autorů. Popíšu, kdo je náchylný k vyhoření, popíšu cestu, vývoj a fáze, které vyhoření předchází a na závěr vysvětlím, jak se míra vyhoření zjišťuje. Ve třetí kapitole představím dosud provedené výzkumy a studie zabývající se temnou triádou a vyhořením. V empirické části představím cíle a

výzkumné otázky této práce. Popíšu použitou metodu výběru respondentů, sběru dat a statistické analýzy. Výsledky následně srovnám s dalšími studiiemi v diskuzi a na závěr zmíním limity této práce a perspektivy dalšího výzkumu.

1. Temná triáda

Paulhus a Williams (2002) přišli s konceptem zvaným „temná triáda“. Jedná se o souhrnné označení sociálně nevíтанých dimenzí osobnosti, kterými jsou narcismus, machiavelismus a psychopatie. Tento koncept, dá se říci, vznikl jako opozice známého pětifaktorového modelu osobnosti neboli „velké pětky“, jehož autory jsou McCrae a Costa (1985). Temná triáda se snaží postihnout sociálně averzivní rysy osobnosti, které součástí modelu nejsou. Jednotlivé rysy představují odlišné konstrukce, ale navzájem se překrývají. Pro všechny tři dimenze je do jisté míry společný zlovolný charakter spolu se sklony k bezcitnosti, sebeprosazování, agresivitě a pokrytectví. Na základě těchto společných zlovolných vlastností se odvíjí slovo „temná“ v názvu temné triády (Paulhus & Williams, 2002).

1.1. Patologie a normalita

Osobnostní charakteristiky temné triády v pojetí Paulhuse a Williamse (2002) jsou chápány jako neklinické varianty jinak klinických poruch osobnosti. To znamená, že tyto charakteristiky jsou zjistitelné v rámci normální populace. Jedná se o subklinický narcismus a subklinickou psychopatii. Machiavelismus je založen na filozofických základech, a tudíž nemá patologickou variantu.

Kde je ovšem hranice mezi patologií a normalitou? Existuje nepřehledné množství definic osobnosti. Většina definic se však shoduje na tom, že osobnost představuje určitý souhrn charakteru, temperamentu, vlastností a schopností neboli komplex duševního života. Podle relativně novodobé teorie Atkinsonové et al. (2003, s. 463) je osobnost definována jako „příznačné a charakteristické vzorce myšlení, emocií a chování, které definují individuální osobní styl interakce s fyzickým a sociálním prostředím“. To znamená, že každý jedinec disponuje určitými charakteristikami, na jejichž základě prožívá zkušenosti, nějak se chová a nějakým způsobem reaguje na své okolí.

Pojem normální osobnost je široký a problematický. Poruchová osobnost je taková, která vykazuje trvalé povahové odchylky od normy a snižuje kvalitu života

jedince a jeho okolí. Poruchy osobnosti se také občas vyskytují souběžně, proto je často nesnadné stanovit diagnostiku.

1.1.1. MKN-10 a DMS-5

Pro usnadnění diagnostiky existují manuály jako Mezinárodní klasifikace nemocí 10. revize (MKN-10) a diagnostický a statistický manuál duševních poruch pátého vydání (DMS-5), které obsahují diagnostická kritéria pro duševní nemoci.

MKN-10 zahrnuje poruchy osobnosti do kategorie F60 – Specifické poruchy osobnosti. Jedná se o trvalé vzorce chování, vlastností a osobnostních rysů, které se liší od normy obecné populace v dané kultuře, a to buď ve formě extrémní vystupňovanosti nebo naopak útlumu až absenci. Mezi další kritéria patří fakt, že poruchové chování není důsledkem jiné nemoci, úrazu mozku nebo zneužitím psychoaktivních látek. Poruchové rysy se často vyskytují již od dětství a kvalita života bývá horší jak pro trpícího člověka, tak pro jeho blízké (Orel et al., 2020).

DMS-5 navíc kategorizuje poruchy osobnosti do tří klastrů podle společných charakteristik:

Klastr A – tyto poruchy zahrnují chování, které se ostatním zdá podivné nebo excentrické. Patří zde paranoidní, schizoidní a schizotypní porucha osobnosti (schizotypní porucha se v MKN-10 řadí do kategorie F21 – Psychotické poruchy).

Klastr B – tyto poruchy jsou typické emotivním, dramatickým nebo nestálým chováním. Zahrnuje antisociální/disociální, hraniční, histrionskou a narcistickou poruchu osobnosti.

Klastr C – tyto poruchy se vyznačují úzkostným, vyhýbavým a bázlivým chováním. Obsahuje vyhýbavou, závislou a obsedantně-kompulzivní (anankastická v MKN-10) poruchu osobnosti (Rosenberg & Kosslyn, 2014).

1.1.2. Klinický narcismus

Narcistická porucha je v MKN-10 označena kódem F60.8. Podle DMS-5 se narcistická porucha řadí do skupiny B mezi emotivní, dramatizující a nestále poruchy osobnosti. Nejlépe se dá narcistická porucha osobnosti definovat potřebou neustálého obdivu a pozornosti. Tito lidé často využívají ostatní a postrádají schopnost empatie.

Mají nadhodnocené smýšlení o vlastní důležitosti, jedinečnosti, kráse, schopnostech, moci a privilegovanosti. Často jsou arogantní, závistiví a kritičtí. (Orel et al., 2020). U MKN-10 i DMS-5 platí, že k tomu, aby byl jedinec diagnostikován narcistickou poruchou osobnosti, musí splňovat hlavní kritéria pro specifické poruchy osobnosti a alespoň 5 z 9 znaků typických pro narcistickou poruchu. Dvě příkladové charakteristiky vypadají následovně:

1. „Has a grandiose sense of self-importance and self-achievement“ neboli má velikášskou představu o vlastní důležitosti a úspěších například, když jedinec nadhodnocuje své úspěchy a dovednosti s cílem, být pokládán za lepšího než ostatní bez toho, aby tomu skutečnost odpovídala (Rosenberg & Kosslyn, 2014, s. 431; Smolík, 2002).

2. „Is preoccupied with illusions of unlimited success, power, beauty, brilliance or ideal love.“ Což znamená, že je zaujat fantaziemi o absolutním úspěchu, moci, kráse, skvělosti nebo ideální lásce (Rosenberg & Kosslyn, 2014, s. 431; Smolík, 2002).

1.1.3. Klinická psychopatie

Poruchu osobnosti s názvem „psychopatická“ v diagnostických manuálech nenajdeme. MKN-10 řadí psychopatii k disociálním poruchám osobnosti, značené kódem F60.2 a DMS-5 řadí psychopatii do klastru B k emotivním, dramatizujícím a nestálým poruchám osobnosti, pod názvem antisociální porucha osobnosti. Disociální/antisociální porucha osobnosti je typická bezohledností, nerespektováním sociálních norem, agresivitou, nízkou tolerancí frustrace, nedostatkem empatie, svědomí a zodpovědnosti. Lidé s touto poruchou vykazují antisociální rysy již od dětství, ty se mohou projevat šikanou, rvačkami, krádežemi a záškoláctvím. V dospělosti se pak mohou dopustit vážných trestných činů. Často mají tendence ospravedlňovat a vysvětlovat své chování, změna však nenastane (Orel et al., 2020). Aby byl jedinec diagnostikován podle MKN-10 disociální a podle DSM-5 antisociální poruchou osobnosti, musí splňovat hlavní kritéria pro specifické poruchy osobnosti a alespoň 3 a více znaků typických pro disociální/antisociální poruchu. Dvě příkladové charakteristiky vypadají následovně:

1. „Failure to conform to social norms with respect to lawful behaviours, as indicated by repeatedly performing acts that are grounds for arrest.“ To se dá přeložit jako neschopnost přizpůsobit se sociálním a zákonným normám opakovaným dopouštěním se činů, které jsou podkladem k jeho zadržení (Rosenberg & Kosslyn, 2014, s. 418; Smolík, 2002).

2. „Deceitfulness as indicated by repeated the lying, use of aliases, or conning others for personal profit or pleasure“ neboli podvádění opakovaným lhaním, užíváním falešných jmen nebo obelstvením druhých ve svůj prospěch nebo potěšení. (Rosenberg & Kosslyn, 2014, s. 418; Smolík, 2002).

Zatímco se antisociální/disociální porucha osobnosti zaměřuje spíše na kriminální chování, jako jsou krádeže a porušování zákona, psychopatie se odlišuje tím, že je zaměřená na osobnostní rysy, které toto chování podtrhují (Mitchell, 2014). Jedná se o univerzálnější pojem. Psychopaté jsou predátoři, kteří používají šarm, manipulaci, zastrašování a násilí k ovládnutí ostatních, za účelem uspokojení jejich sobeckých potřeb (Davey, 2014).

1.2. Etiologie

V případě etiologie narcismu, důležitou roli hrají biologické, psychologické a sociální faktory. První vlivná teorie týkající se vzniku narcismu ve spojení s rodičovstvím byla vyslovena Heinzem Kohutem v roce 1971. Časný vývoj jedince je ovlivněn rodičovskou hostilitou a nadměrou kritikou. Právě tato hostilita a nadměrná kritika ze strany rodičů a zároveň nedostatek vřelosti a vstřícnosti negativně poznamená vývoj jedince. Dítě bude mít pocit, že není dost dobré, což zabrání rozvoji pozitivního sebehodnocení. Následkem toho se mohou v dospělosti objevit poruchy sebehodnocení, kdy jedinec přecení svou vlastní hodnotu a tím pádem bude mít potřebu neustále vyhledávat uznání a obdiv ostatních. Narcismus se dá tedy považovat za pomyslnou obranu reakci (Wetzel & Robins, 2016). Několik longitudinálních studií se zabývalo tímto tématem a shodují se na velkém vlivu stylu rodičovství. Ve studii od Brummelmana et al. (2015) „nadhodnocování“ svého potomka rodiči predikovalo zvýšení narcismu u dětí mezi 10 až 12 rokem, ale pokud rodičovský styl

byl vřelý, neobjevila se žádná souvislost. Hostilita rodičů u dětí ve věku 12 let taktéž souvisela s vyšší mírou narcismu ve věku 14 let (Wetzel & Robins, 2016).

Na základě biologického hlediska se narcismus častěji vyskytuje u mužů, důvod je však nejistý (Ronningstam, 2016). S narcismem je taktéž spojován úbytek šedé hmoty v insulárním kortexu. (Schulze et. al., 2013). Během studie zaměřené na emoční ladění a empatii, lidé s vysokou mírou narcismu nevykazovali aktivitu v přední části insuly, aktivita insuly se ukázala být celkově nízká (George & Short, 2018). Zajímavá ovšem byla studie od Chestera, et. al. (2015), ve které použili metodu, která měří míru propojené aktivity mezi různými částmi mozku. Jeden z hlavních znaků narcismu, a to sebevědomí, se při zkoumání mozkové aktivity neukázal. Narcističtí jedinci vykazovali nižší míru konektivity mezi určitými oblastmi, včetně prefrontální kůry a ventrálního striata. Tyto oblasti se vážou na schopnost smýšlet pozitivně o vlastní osobě, proto nízká aktivita v těchto oblastech může být dalším důvodem, proč má jedinec tendenci vyhledávat ocenění a uznání u jiných (George & Short, 2018).

Z rysů temné triády se zdá být právě machiavelismus nejvíce modifikován prostředím a zkušeností (Jones & Paulhus, 2011). Nicméně stejně jako narcismus a psychopatie, machiavelismus negativně koreluje se všemi aspekty empatie, jako jsou empatické dovednosti, kognitivní empatie a afektivní empatie (Blötner et al., 2021). Většina výzkumů se shoduje na velkém významu stylu výchovy v otázce machiavelismu. Styl rodičovství významně souvisí s vývojem machiavelismu u dětí zvláště chladná a zanedbávající výchova (Jonason et al., 2014). Špatná a chaotická výchova dítěte taktéž souvisí s vyšší mírou machiavelismu v dospělosti (Jonason et al., 2015). V souladu s tímto zjištěním je také studie od Lánga a Lénardové (2015). Pracovali se vzorkem dospělých osob, kterým položili otázku ohledně dětství a dospívání. Lidé s vysokou mírou machiavelismu si vybavovali v průběhu dospívání častěji zanedbávání a celkově negativní atmosféru. Co se týče machiavelismu a pohlaví, velké množství studií se shoduje na tom, že muži vykazují větší míru machiavelismu než ženy (Blötner et al., 2021; Czibor et al., 2017; Láng & Abell, 2018). Ukázalo se, že intenzivní a nedořešený konflikt mezi rodiči více ovlivňuje chlapce než dívky. U chlapců se ukázala spojitost s machiavelismem, zatímco u dívek ne (Láng & Abell, 2018). V případě machiavelismu může hrát určitou roli i dědičnost. Studie od Siwy-Hudowske a Pilchové (2014) se zabývala dědičností a ukázalo se, že rodiče,

jejichž děti měli vysokou míru machiavelismu, měli taktéž vysokou míru machiavelismu. Hodnota koeficientu dědičnosti byla 26 %. Míra machiavelismu se však s narůstajícím věkem u dětí snižovala. Toto zjištění nasvědčuje teorii, že machiavelismus může být do jisté míry dědičný a následně modifikován okolím.

Vznik psychopatie je nejednoznačný. Disociální porucha a psychopatie může vyplynout na základě genetických predispozicí, dědičnosti nebo poškození mozku. Taktéž jako důsledek požívání alkoholu a zneužívání jiných psychoaktivních látek matkou v době těhotenství. Silné predispozice pro vývoj psychopatie vytváří působení špatného prostředí, ve kterém je dítě zanedbáváno, zneužíváno nebo krutě trestáno (Orel et al., 2020).

Velké množství výzkumníků zkoumá antisociální chování hlavně z neurobiologického hlediska. Poruchy chování se častěji vyskytují u mužů. Důvodem je nejspíš vliv testosteronu. (Orel et al., 2020). S agresivitou a psychopatií souvisí snížená funkce neurotransmisních systémů, zvláště serotoninergního a noradrenergního (Da Cunha-Bang, 2017). S delikventním chováním zase souvisí abnormality v částech temporálních a frontálních laloků (Jiang et al., 2016). Většina výzkumníků se shoduje na tom, že důležitým faktorem u psychopatie je limbický systém, zvláště amygdala. Aktivita amygdaly u psychopatů je snížena, pokud je jedinec vystaven emočně zatíženým podnětům (Contreras-Rodriguez et al., 2014; Ewbank et al., 2018), to vysvětluje minimální emoční reakci na bolest nebo stress ostatních lidí (Blair et al., 2014). Taktéž se velké množství výzkumů shoduje na tom, že u psychopatů dochází k úbytku šedé mozkové hmoty (Pujol, 2018). S úbytkem šedé mozkové hmoty také souvisí zacházení s dítětem v dětství, kdy Kolla et al. (2014) odhalili, že fyzické zneužívání dítěte mělo za následek redukci šedé hmoty mozkové ve spánkovém laloku u dospělých psychopatů. Zneužívání dětí bylo také spojeno s úžením frontotemporální kůry, což předpovídá antisociální chování u dospívajících (Busso et al., 2017). Vztah rodičů k dítěti v ranném dětství je důležitý zvláště v prvních 5 letech dítěte. Byla prokázána souvislost mezi negativním rodičovským stylem a výskytem poruchy chování (Waller et al., 2013). Pozitivní a vřelý styl rodičovství zase predikoval nízkou úroveň psychopatických rysů (Pisano, 2017). Tuvblad et al. (2016) zjišťovali, jak genetika a sdílené prostředí determinuje psychopatické rysy u dětí. Výsledek jejich studie ukázal významný vliv jak genů, tak sdíleného prostředí.

1.3. Narcismus

Na narcismus se dá pohlížet jako na jednotný konstrukt nebo jako multidimenzionální. Některé studie identifikovali až 8 dimenzí (Clarke et al., 2015), některé tři (Fatfouta et al., 2017; Ronningstam & Weinberg, 2013) a některé se zaměřují na adaptivní a maladaptivní narcismus, kdy adaptivní je definován autoritou a sebevědomím, maladaptivní zase vykořisťovatelstvím, nárokovostí a exhibicionizmem (Zhenkun et al., 2019).

Narcistická osobnost je typická převládajícím egocentrismem, expresivitou, vykořisťováním a pocitem nadřazenosti (Brummelman et al., 2016). Narcisté přeceňují a nadhodnocují své schopnosti a moudrost, vyžadují neustálý obdiv a chválu a mají často nedostatek empatie vůči dalším lidem (Myung & Yun, 2017). Narcisté také bývají nezodpovědní, impulzivní a velice soutěživí (Luchner et al., 2011). U subklinického narcismu tyto vlastnosti nedosahují takové úrovně, aby byla diagnostikována narcistická porucha osobnosti. Většina lidí do jisté míry disponuje narcistickými rysy, které se odráží v jejich chování (Ronningstam, 2016). Na ostatní lidi působí narcisté arogantně, sebestředně, povrchně až agresivně (Brummelman et al., 2016). Agresivita je do jisté míry spojovaná s narcismem. Narcisté odmítají kompromisy a ignorují negativní zpětnou vazbu, ale pokud jsou veřejně vystaveni kritice, mohou reagovat agresivně, kvůli pocitu ohrožení svého sebevědomí (Bushman et al., 2009). Výše zmíněné výzkumy ukazují, že vysoké sebevědomí narcistů je často nekonzistentní, to může být důvod pro velkou citlivost na hrozby v oblasti ega (Chester et al. 2015; Ronningstam, 2016). Právě vědomé nadhodnocování vlastní osobnosti může pramenit z podvědomého sebepodceňování, pochyb a nejistot (Brummelman et al., 2016).

1.4. Machiavelismus

Machiavelismus nemá klinickou variantu, jelikož nepochází z psychopatologie. Konstrukt je pojmenován podle italského spisovatele a filozofa Nicola Machiavelliho, který v 16. století zastával funkci politického poradce rodu Medicejů ve Florencii (Furnham et al., 2013). Machiavelli ve svých dílech, hlavně

v knize „The Prince“ (1532) neboli Vladař, popisuje svou filozofii, kdy i morálně spravedlivý člověk musí při jednání s bezohlednými lidmi záměrně používat nelitostné, nemorální a klamné metody. Na základě jeho spisů vytvořili Christie a Geis (1970) definici machiavelistické osobnosti. Osobnost tvoří tři aspekty vzájemně souvisejících hodnot, a to přesvědčení o účinnosti manipulativních taktik při jednání s ostatními lidmi, cynický pohled na lidskou povahu a pragmatická morálka, kdy je účelnost stavěna nad princip (Christie & Geis, 1970). Tyto charakteristiky potvrzují i Jones a Paulhus (2009).

Podle Monaghana et al. (2018) machiavelistickou osobnost tvoří dvě dimenze, a to „the views dimension“, což se dá přeložit jako rozměr názorů nebo pohledů. Tato dimenze zahrnuje negativní pohled na lidstvo neboli přesvědčení, že lidé jsou sobečtí, slabí a nedůvěryhodní. Druhá je „the tactics dimension“, která se dá přeložit jako taktická dimenze, pod tu spadá ospravedlňování nemorálního chování za účelem dosažení cílů. Machiavelismus se dá zjednodušeně popsat jako cynický pohled na svět a vůle použít nemorální prostředky k tomu, aby jedinec dosáhl svých cílů (Monaghan et al., 2018).

Machiavelisté pohlíží na svět kolem sebe pesimisticky. Ostatní lidi vnímají jako sobecké, naivní, nedůvěryhodné a lehce zmanipulovatelné jedince. Neváhají použít jakoukoliv nemorální techniku, aby dosáhli svého (Monaghan et al., 2020). Nemají problém lhát, podvádět a zradit ostatní, ale na rozdíl od psychopatů se neangažují v nějaké extrémní formě antisociálního chování (Jones & Paulhus, 2009).

1.5. Psychopatie

Koncept psychopatie má svůj původ v díle od amerického psychiatra Harveyho Cleckleye s názvem „The mask of sanity“ (1940), což lze přeložit jako maska přičetnosti. Kniha vznikla na základě pozorování některých jeho psychiatrických pacientů, kteří působili na první pohled inteligentně a šarmantně, ale přitom byli bezcitní a neschopní jakýchkoliv emocí včetně viny, úzkosti nebo lásky (Mitchell, 2014). Dále se psychopatií zabýval Robert Hare, který pracoval s pachateli závažných trestných činů. Na jejich základě vytvořil osobnostní inventář Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R; 1970), který se používá ve věznicích ke zjištění

přítomnosti a míry psychopatických charakteristik u jedince. Právě konceptualizace psychopatie od Roberta Hare je nejrozšířenější a nejpoužívanější v klinické a vědecké komunitě (De Brito et al., 2021). Psychopatický charakter tvoří dvě navzájem korelující dimenze, a to faktor 1 neboli primární psychopatie, který zahrnuje interpersonální a afektivní rysy. Dá se tam zařadit povrchní šarm, manipulace, patologické lhaní, nedostatek výčitek svědomí, absence empatie nebo odmítání zodpovědnosti za své činy. Druhý faktor neboli sekundární psychopatii sytí antisociální životní styl, jako například potřeba stimulace, impulzivita, nezodpovědnost, nedostatečná kontrola chování nebo kriminalita (Harpur et al., 1988).

Existuje také triarchická konceptualizace psychopatie, která rozlišuje tři hlavní rysy, a to „boldness“ neboli smělost, „meanness“ neboli podlost a „disinhibition“ neboli dezinhibice. Pro smělost je typické velké sebevědomí, asertivita, emoční odolnost a neohroženost. Podlost je charakterizována nedostatkem empatie a krutostí vůči ostatním lidem. Dezinhibice se vyznačuje impulzivitou, potřebou stimulace a hostilitou (Patrick et al., 2009).

Psychopatie je poměrně vzácný stav, nicméně dopad na kriminalitu je značný, více než polovinu závažných trestných činů páchají psychopati (Mitchell, 2014). Jako zajímavost dodávám, že největší prevalence psychopatů je v Severní Americe (De Brito et al., 2021).

1.6. Měření konstruktů temné triády

Existují různé způsoby, jak zjistit míru temných rysů osobnosti, například polostrukturované rozhovory, dotazníky nebo projektivní metody. Osobnostní charakteristiky se dají měřit jednotlivě za použití několika metod nebo také dohromady. Nejpoužívanější jsou dotazníková šetření. Nejprve představím nejznámější dotazníkové metody sloužící ke zjištění jednotlivých rysů temné triády.

Pro zajímavost zmíním, že ke zjištění narcismu existuje i dotazník, který obsahuje jen jednu položku, která zní: „do jaké míry souhlasíte s tímto tvrzením: jsem narcis“ (George & Short, 2018). Tato položka pozitivně koreluje s ostatními měřítky narcismu a má dobrou diskriminační validitu (van der Linden & Rosenthal, 2016).

Nicméně nejrozšířenější a nejpoužívanější technika je Narcissistic Personality Inventory (NPI; Raskin & Hall, 1988). Tento dotazník vznikl na základě klinických kritérií DSM-III pro narcistickou poruchu osobnosti. Dotazník je navržen tak, aby měřil tyto rysy v obecné populaci, je tedy citlivý i na subklinické rysy narcismu (van der Linden & Rosenthal, 2016). Obsahuje 40 položek s nucenou volbou odpovědi. Dotazník sytí celkem 7 subškál a to: autorita, soběstačnost, nadřazenost, exhibicionismus, vykořisťování, nárokování a marnost. Daniel Ames v roce 2006 vytvořil zkrácenou verzi dotazníku NPI, a to NPI-16, která obsahuje pouze 16 položek.

K měření machiavelismu se nejčastěji používá dotazník MACH IV, který byl vytvořen na základě spisů italského spisovatele a filozofa Niccola Machiavelliho Christiem a Geisovou v roce 1970. Dotazník obsahuje 20 položek a je rozdělen do 3 subškál, které zjišťují machiavelistické názory, taktiku a morálku. Příkladová položka vypadá takto: „Každý, kdo naprosto důvěřuje někomu jinému, si koleduje o problémy“. Výroky se hodnotí na 7 bodové škále, podle toho, do jaké míry participant s položkami souhlasí nebo nesouhlasí. Lidé, jejichž skóre je vyšší než 60 mají silné machiavelistické tendence.

Poměrně nedávno byla vytvořena dvourozměrná škála machiavelismu – The Two-Dimensional Machiavellianism Scale (TDMS; Monaghan et al., 2020). Škála obsahuje 12 položek a sytí ji dva faktory, a to cynický náhled a nemorální mezilidské taktiky.

K měření psychopatie existuje poměrně velké množství dotazníků. Asi nejznámější je Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R) vytvořený Harem v roce 1970. Dotazník vznikl na základě jeho spolupráce s trestanci. Originál obsahoval 22 položek týkajících se osobnostních rysů a pozorovatelného chování, způsob vyplnění měl být na základě polostrukturovaného rozhovoru. Mezi další známe dotazníky patří Self-Report Psychopathy Scale-III (SRP-III) nebo Psychopathic Personality Inventory-Revised (PPI-R).

Docela oblíbený a často používaný je Levenson Self-Report Psychopathy Scale (LSRP; Levenson et al., 1995). Dotazník obsahuje 26 položek a tvoří jej dvě subškály: primární psychopatie, která je charakterizována afektivními rysy a sekundární psychopatie, která je typická antisociálním chováním. Položky jsou formou výroků a participant má za úkol vyjádřit, jak silně je tyto výroky vystihují nebo

naopak. Příkladové tvrzení vypadá následovně: „Rychle ztrácím zájem o úkoly, se kterými jsem začal“.

Pro úsporu času vznikly dotazníky, které měří všechny tři rysy temné triády najednou. Mezi nejznámější patří the Short Dark Triad (SD3; Jones & Paulhus, 2014), který byl také použitý pro tuto práci. Detailněji je rozepsán v části metodologie.

Další dotazník měřící narcismus, machiavelismus a psychopatii je the Dark Triad Dirty Dozen (DTDD; Jonason & Webster, 2010). Dotazník má 12 položek a každý rys temné triády sytí 4 tvrzení, například: „Mám tendenci chtít, aby mě ostatní obdivovali“, „Postrádám výčitky svědomí“ nebo „Mám tendenci být cynický/á“. Dotazované osoby pak mají vyjádřit do jaké míry s těmito tvrzeními souhlasí. Dotazník má přijatelnou konvergentní i diskriminační validitu.

1.7. Projevy temné triády v mezilidských vztazích

Co se týče mezilidských vztahů, všechny tři rysy temné triády mají souvislost s bezcitností (Muris et al., 2017), to je pravděpodobně důvod, proč sdílejí obecně negativní a nepřátelský postoj vůči lidem (Moshagen et al., 2018). Je ovšem zajímavé, že mladší ženy shledávají rysy temné triády atraktivní, zatímco starší ženy přitahují osoby s nízkou mírou temných rysů (Qureshi et al., 2016).

Narcističtí jedinci spíše vyhledávají sociální a romantické vztahy s lidmi, kteří je budou obdivovat. Budou mít během života pravděpodobně více vztahů, ale krátkých a bez emoční intimity (Foster & Twenge, 2011). Zbylé dva rysy machiavelismus a psychopatie také pozitivně souviseli s preferencemi pro krátkodobé vztahy nebo vztahy na jednu noc (Koladich & Atkinson, 2016). V souladu s touto teorií je také longitudinální studie od Czarna et al. (2016), ve které vyšlo najevo, že lidé s vyšším rysem narcismu byli více oblíbení při krátkodobých známostech, jejich popularita se však postupem času snižovala. Machiavelismus souvisel taktéž s nárůstem popularity v rámci krátkodobých známostí, zatímco psychopatie predikovala nižší popularitu (Rogoza et al., 2020). Zajímavé je, že machiavelismus ani psychopatie nepredikovali pokles popularity z dlouhodobého hlediska, kdežto narcismus částečně ano (Rogoza et al., 2019). Na druhou stranu narcismus se liší od

machiavelismu a psychopatie, a tedy je vnímán jako více žádoucí s méně negativními důsledky pro ostatní lidi, se kterými jsou v kontaktu (Rogoza et al., 2019). V případě adaptivního narcismu, narcisté dokáží kolem sebe vytvořit pozitivní prostředí, být společenší, cílevědomí a disponující zdravým sebevědomím (Zhenkun et al., 2019). Mají snahu vytvořit určitý pozitivní obraz sebe sama pro sebe i své okolí, nicméně lidé považují narcisty za sociálně averzivní (Furnham et al., 2013). Studie od Daye et al. (2019, 2021) odhalila, že blízcí lidé narcistického člověka jako partneři, matky nebo jiní rodinní příslušníci shledávají vztah s tím člověkem jako velmi zatěžující. Vykazují taktéž větší míru deprese a úzkosti (Day et al., 2019). Příbuzní nebo partneři se potýkali se zneužíváním jak fyzickým, tak psychickým ze strany osoby s narcismem, stejně jako finančním a sexuálním nátlakem (Day et al., 2021). Partneři psychopatických jedinců se taktéž potýkaly s psychickým i fyzickým zneužíváním. Závažnost psychopatie pozitivně souvisela s vysokou mírou deprese jejich partnerů a predikovala vývoj posttraumatické stresové poruchy (Forth et al., 2021). Partneři machiavelistů budou pravděpodobně čelit kontrole a emočnímu zneužívání (Brewer & Abell, 2017). Pravděpodobné vysvětlení těchto negativních zjištění nabízí fakt, že ve studiích uvedených výše se jednalo o lidi s patologickou formou narcismu i psychopatie, což znamená, že projevy vlastností dosahovaly větší míry než u běžné populace se zvýšeným rysem narcismu nebo psychopatie.

1.8. Temná triáda na pracovišti

Rysy temné triády jsou často spojovány s kariérním úspěchem, jako je spokojenost s prací, poměrně rychlé povýšení a vysoký plat (Volmer et al., 2016). Pravděpodobně proto, že jsou tito jedinci vynalézaví a často přichází s novými nápady (Wisse et al., 2015). Zároveň jsou ale známí kontraproduktivním chováním a slabou angažovaností (Smith & Webster, 2018).

Lidé s vysokou mírou narcismu vyhledávají spíše zaměstnání v individualizovaných společnostech (Foster et al., 2003). Vyhledávají pozice řídicích pracovníků, manažerů nebo podnikatelů, dbají na sebe prezentaci; hlavně na fyzický vzhled, vystupování a jazykový projev (Bartoš, 2010). V zaměstnání mají často tendence dokazovat svou superioritu nad ostatními například tím, že znehodnotí práci

ostatních nebo zveličují vlastní úspěchy. Snaží se tak vytvořit dojem, že jsou kompetentnější (Paleczek et al., 2018).

Machiavelisté touží po moci, statusu a penězích, vyhledávají tedy vedoucí pozice nebo pozice s vysokým příjmem, které odráží moc a postavení (Paleczek et al., 2018). Pravděpodobně tedy použijí svou schopnost manipulace a ochotu k neetickému chování k získání výhod a posunu vlastní kariéry. Například jsou ochotni donášet na své kolegy, jen aby vylepšili svou pozici (Tang & Chen, 2008). Takové chování opravdu může být prospěšné a může to být důvod, proč machiavelisté často zastávají vedoucí pozice a jsou více spokojeni se svou kariérou (Spurk et al., 2016).

Často se uvádí, že psychopaté obsazují nejvyšší řídicí pozice, mají místa v politice nebo v armádě. Nicméně studie ukazují, že psychopaty najdeme na různých pozicích ve veřejných nebo soukromých podnicích, ve vládě, v pomáhajících profesích (hasiči, policie, lékařská pohotovost), v neziskových a náboženských organizacích a podobně (Mathieu et al., 2020). Některé psychopatické rysy mohou uchazečům o zaměstnání zvýšit šanci na přijetí a pak následně pomoci v kariérním růstu. Psychopaté totiž pracují na dojmu, aby vypadali, že jsou dobří v tom, co dělají (Babiak & Hare, 2006).

Několik studií se zabývalo měřením rysů temné triády u pracovníků ve zdravotnictví. Ukázalo se, že zdravotničtí pracovníci mají obecně nižší míru těchto rysů než obecná populace, nicméně každý člověk disponuje určitou mírou těchto charakteristik (Bucknall et al., 2015). Zdravotní sestry mají vyšší míru sekundární psychopatie než lékaři a chirurgové zase disponují signifikantní mírou narcismu (Bucknall et al., 2015). Chirurgové a pediatři, kteří byli imunní vůči stresu, vykazovali vysokou míru psychopatie (Pegrum & Pearce, 2015). Také byla zajímavá studie od Bratekové et al (2015), ve které se zaměřili na machiavelismus. Studenti medicíny a lékaři mají obecně vyšší míru machiavelismu, ale výsledek této studie ukázal, že lékařští stážisté nebo začínající lékaři měli signifikantně vyšší míru machiavelismu než zkušení lékaři. Je možné, že se machiavelismus snižuje postupně s věkem a nabíráním zkušeností.

Co se týká jiné skupiny pomáhajících profesí a to pedagogů, mezi učiteli v různých vzdělávacích zařízeních měli nejvyšší míru rysů temné triády univerzitní učitelé (Lenkov et al., 2018). Rysem, který dosahoval nejvyšší míry byl

machiavelismus. Překvapivě nejvyšší míru psychopatie vykazovali učitelé základních škol (Lenkov et al., 2018).

2. Syndrom vyhoření

Syndrom vyhoření je poměrně častý jev, který se vyskytuje napříč různými profesemi. Může postihnout kohokoliv, staré i mladé, není závislý na věku. Zasahuje jedince různých povolání, sportovce, studenty i lidi v domácnosti. Nejčastěji však bývá spojován v souvislosti s pracovními profesemi, které jsou ve stálém kontaktu s lidmi. Lidé většinou začnou pracovat s velkým nadšením, nasazením, očekáváním, touhou pomáhat lidem, angažovaností a motivací něco změnit. Čím dál častěji se stává, že lidé své snažení „přeženou“ a jejich očekávání se rozpadne. Člověk pak přichází o své původní ideály spolu s motivací a energií, následně může dojít až k újmě na zdraví jak psychickém, tak fyzickém.

2.1. Pojem a definice syndromu vyhoření

Syndrom vyhoření neboli „burnout syndrome“ je stav celkového psychického i fyzického vyčerpání. Tento pojem se používá od 70. let 20. století. V roce 1974 jej zavedl americký psychoanalytik H. J. Freudenberger. Pochází z anglického slovesa „to burn“, což v překladu znamená hořet. Jedná se o metaforické pojmenování počátečního zápalu a nadšení pro nové zaměstnání. Následuje spojení „burn out“, což se překládá jako „vyhořet“ nebo „vyhasnout“, to symbolicky označuje konečné stádium procesu, kdy dochází ke ztrátě počátečního nadšení, zápalu a motivace (Kebza & Šolcová, 2003).

Jednotná definice syndromu vyhoření jako taková v literatuře neexistuje. Několik definic však má společné znaky. Populární je vysvětlení od Pinesové a Aronsona, kteří syndrom vyhoření popsali jako: „stav tělesného, citového (emočního) a duševního (mentálního) vyčerpání, způsobeného dlouhodobým pobýváním v situacích, které jsou emočně mimořádně náročné“ (Křivohlavý, 2012, s. 12).

Podle Maslachové et al. (2001) jsou tři hlavní aspekty vyhoření, a to naprosté emoční vyčerpání, depersonalizace a snížená výkonnost. Vyčerpání je hlavní a nejzřetelnější projev syndromu vyhoření, představuje základní dimenzi stresu, kdy dochází k vyčerpání vlastních emočních a fyzických sil. Depersonalizace představuje interpersonální kontext, ke kterému dochází nejčastěji u jedinců, jejichž zaměstnání je závislé na mezilidské interakci. emoční nároky práce mohou přehltnout kapacitu pracovníka a ten se následně od zátěžové situace stáhne. U jedince se tak vyvíjí negativní přístup k lidem, což má za následek ztrátu pozitivní zpětné vazby a uspokojení ze své práce. Následuje celkový pokles vlastní výkonnosti a produktivity, které má negativní vliv na sebehodnocení pracovníka (Maslach & Leiter, 2017).

Golembiewski (1996) také považuje za komponenty syndromu vyhoření emoční vyčerpání, depersonalizaci a sníženou výkonnost. Podle něj je však depersonalizace počáteční fází, kdy stažení se jedince a následný snížený výkon a negativní sebehodnocení vedou k emočnímu vyčerpání.

S emočním vyčerpáním jako klíčovou složkou vyhoření souhlasí také Leiter (1991). Nicméně podle něj pouze depersonalizace a snížená vlastní výkonnost bez emočního vyčerpání nesplňují kritéria syndromu vyhoření. Syndrom vyhoření považuje za emočně – kognitivní reakce na chronický stres, kdy emoční vyčerpání představuje emoční složku a depersonalizace se sníženou produktivitou tu kognitivní.

Většina teorií a definic se shoduje na tom, že k tomuto jevu dochází hlavně v zaměstnání, kdy jsou zaměstnanci vystaveni konstantnímu pracovnímu stresu, který má za následek emoční a kognitivní vyčerpání, ztrátu ideálů a celkové vůle nebo motivace k práci (Maslach & Leiter, 2016).

2.2. Vulnerabilita k syndromu vyhoření

Syndrom vyhoření může postihnout kohokoliv, nehledě na věku nebo zaměstnání. Nejčastěji však syndromem vyhoření trpí výkonní, ambiciózní a zodpovědní lidé, jejichž převážná náplň práce je v kontaktu s lidmi. Existuje celá řada výzkumů, která potvrdila náchylnost k vyhoření u pracovníků v pomáhajících profesích, jako jsou doktoři (Kim et al., 2020), zdravotní sestry (Garrosa et al., 2010; Nobre et al., 2019), psychologové (Rodriguez & Carlotto, 2017), psychiatři (Hardy et

al., 2019), záchranné služby (Almutairi & Elmahalli, 2020), sociální pracovníci (Gómez-García et al., 2019), pedagogové (Yilmaz, 2014) nebo pracovníci ve státní správě, kam spadají policisté, vězeňští pracovníci, přepážkoví pracovníci (pošta, úřad práce), bankéři a právníci (Kebza & Šolcová, 2003; Maslach & Leiter, 2016).

Na základě několika studií vyšlo najevo, že demografické faktory jako věk, rodinný stav a vzdělání mají taktéž vliv na vyhoření. U mladších osob, stejně jako u svobodných jedinců, je větší pravděpodobnost vyhoření než u osob starších a žijících v manželském svazku (Gómez-Urquiza et al., 2017; Nobre et al., 2019). V souladu s těmito výsledky je studie zdravotních sester od Angové et al. (2016), která dodává, že osoby s vyšším vzděláním jsou taktéž náchylnější k syndromu vyhoření než osoby s nižším vzděláním. Důležité jsou taktéž osobnostní predispozice, lidé se slabou odolností a pasivním až defenzivním vyrovnáváním se stresovými situacemi mají vyšší predispozice vyhořet než ti, kteří stresové situace zvládají aktivně a čelí jim (Garrosa et al., 2010; Maslach & Leiter, 2016). Velkou roli hraje to, do jaké míry je člověk schopen vydržet působení stresorů, aniž by pociťoval psychickou nebo fyzickou zátěž. Pro tento pojem existuje označení „hardiness“ neboli odolnost, který do literatury vnesla Suzanne Kobasa v roce 1979. Čím více je člověk odolnější, tím menší je pro něj riziko vyhoření (Vicente de Vera García, & Gabari Gambarte, 2019). Ve studiích, které se zabývali vyhořením u pedagogů a zdravotnického personálu, vyšlo najevo, že zdravotní sestry a pedagogové, kteří byli sebevědomí, optimističtí a emočně stabilní lépe zvládali stres, zátěžové situace a měli mnohem menší míru vyhoření než jejich kolegové, kteří tyto vlastnosti postrádali (Ang et al., 2016; Yilmaz, 2014).

2.3. Významné faktory přispívající k syndromu vyhoření

Na světě neexistují dva stejní lidé, kteří by prožívali nějakou situaci naprosto totožně. Každý člověk vnímá určitou událost po svém a co je pro někoho velmi náročná situace, může být pro někoho jiného úplně banální. Záleží taktéž na osobnostních charakteristikách a odolnosti vůči stresu. Jedinec, který je na cestě k psychickému vyhoření prožívá velké množství negativních citových prožitků a myšlenek. Může se cítit vyčerpan, v koncích, pesimisticky, na dně nebo beznadějně.

Velmi často se však stává, že si člověk tyto příznaky neuvědomí nebo nepřipustí a nechá to zajít až do konečné fáze vyhoření.

2.3.1. Přetížení a stres

Stres hraje významnou roli v otázce syndromu vyhoření. Velké množství autorů vnímá stres a syndrom vyhoření jako příčinu a důsledek. Nicméně stres se nedá považovat za samostatnou příčinu, ale pouze jako jeden z dalších přispívajících faktorů. Srozumitelnou definici stresu nabízí Křivohlavý (2012), který vysvětluje stres jako protikladný vztah mezi dvěma silami. Tyto síly se nazývají stresory a salutory. Stresory jsou zátěžové faktory, které působí negativně na jedince. Salutory stojí za obrannými mechanismy, které člověku pomáhají vydržet a vypořádat se stresory. Pokud je síla salutorů větší než síla stresorů, jedná se o neškodlivý stres. V případě, že převládá síla stresorů, dochází ke stresu. Převládá-li síla stresorů významně, hovoříme o distresu neboli negativním, patologickém stresu (Křivohlavý, 2012). Pokud je člověk neustále vystaven stresu nebo distresu, pravděpodobnost vyhoření u něj narůstá.

2.3.2. Frustrace a nedostatek pozitivní zpětné vazby

Vágnerová (2008) označuje frustrující situaci jako takovou, kdy není člověku umožněno uspokojit pro něj důležitou potřebu, přestože si myslel, že potřeba uspokojena bude. Důležitým faktorem vzniku frustrace je pozitivní očekávání, které se nenaplní a následně se objeví zklamání a skepse jako obranný mechanismus.

Touha po společenském uznání a ocenění je v zaměstnání běžná. Jedinec má potřebu pozitivní zpětné vazby za odvedenou práci. Člověk potřebuje vědět, že je respektován a že to, co dělá, má význam (Křivohlavý, 2012). Pokud zaměstnanec získá pozitivní zpětnou vazbu nebo nějaké ocenění, dojde k satiaci a jeho potřeba je uspokojena. Pokud se mu žádného ocenění nedostane, jedná se o neuspokojení potřeby, a tedy vznik frustrace. Nedostatek pozitivní zpětné vazby a uznání souvisí s negativním sebehodnocením pracovníka a poklesem produktivity (Maslach & Leiter, 2016).

2.3.3. Emoční zátěž

Emoční zátěž je významným faktorem v souvislosti s vyhořením. Dochází k tomu v případech, kdy jsou na zaměstnance kladeny příliš vysoké nároky na udržování pozitivních emočních vztahů mezi lidmi (Maslach & Leiter, 2017). Jedná se hlavně o pomáhající profese, sociální pracovníky, úředníky a celkově profese, které jsou závislé na kontaktu s dalšími osobami. Pracovník je v pozici, kdy je stále v interakci s lidmi, kteří jsou v nějaké nepříjemné situaci a požadují pomoc, ochotu, empatii a plné nasazení (Křivohlavý, 2012). Tlak zůstává vysoký a pracovník je neustále vystaven emoční zátěži.

2.3.4. Negativní vztahy a pracovní podmínky

Křivohlavý (2012) udává další faktory, které hrají roli při vyhoření. Důležité je zázemí pracovníka a to, jaké vztahy udržuje se svým okolím, rodinou, spolupracovníky a podobně. V případě špatných vztahů plných intrik, nedůvěry a konfliktů je náchylnost k vyhoření vyšší. Možnost psychického vyhoření narůstá také s nevyhovujícími pracovními podmínkami. Například, když je míra kontroly neúměrná, autorita a komunita je problémová, požadavky nejsou fér nebo postrádají smysl, očekávání a komunikace je nejasná nebo je na zaměstnance kladena příliš velká zodpovědnost (Maslach & Leiter, 2016).

Pracovníci pomáhajících profesí a pracovníci ve státní správě se při svém zaměstnání s těmito faktory setkávají na denním pořádku. Kvůli pracovní zátěži, často nedostatku zaměstnanců a časové tísní je na pracovníky staven velký nátlak. Další nátlak přichází ze strany pacientů nebo klientů. Zaměstnanec většinou nemá čas a prostředky k tomu, aby se věnoval klientovi nebo pacientovi tak, jak by si přál. Následná interakce s nimi může být velmi emočně vyčerpávající. Pokud dojde k emočnímu zahlcení, pracovník se stáhne a zaujme negativní přístup. Následně dojde k úbytku pozitivní zpětné vazby, zaměstnanec začne být lhostejný ke své práci a jeho produktivita a výkonnost se sníží.

2.4. Vývoj a fáze syndromu vyhoření

Vyhoření není jednotný stav, který přijde ze dne na den, ale jedná se o vyvíjející se proces. Jako první můžeme zpozorovat příznaky na několika úrovních.

Na psychické úrovni má jedinec pocit vyčerpání, dochází k utlumení aktivity, kreativity, iniciativy a spontaneity. Převládají pocity smutku, frustrace a beznaděje, pocit smysluplnosti práce se vytrácí. Člověk se pokládá za postradatelného a mohou se objevit projevy negativizmu až hostility ve vztahu k lidem v profesi, například vůči spolupracovníkům, klientům nebo pacientům (Kebza & Šolcová, 2003).

Následuje úroveň fyzická, ta se projeví celkovou únavou organismu a apatií. Mohou se dostavit vegetativní potíže jako bolesti u srdce, dýchací problémy, zažívací obtíže, nespavost, bolest hlavy a svalů, poruchy krevního tlaku a podobně (Kebza & Šolcová, 2003).

Další je sociální úroveň, kdy jedinec ztrácí zájem o kontakt s lidmi, kteří jsou z profese. Má odpor k povinnostem vykonávané práce, což vede k následným konfliktům v sociálních vztazích na pracovišti často kvůli nezájmu a lhostejnosti (Kebza & Šolcová, 2003).

Samotný vývoj je rozčleněn do několika fází, které jedinec může projít postupně nebo může některé vynechat. Existuje několik modelů s různým počtem etap.

Často zmiňovaný je čtyřfázový model od Edelwicha a Brodskeho (1980), kdy je pro první fázi typické ideologické nadšení, pracovník je nadšený z práce, vyvíjí iniciativu a baví ho to. Veškerý svůj volný čas věnuje práci. Dalo by se to přirovnat k pedagogům, kteří dokončili své studium, nemají ještě dostatečnou praxi a prvně začali pracovat ve vzdělávacích institucích s myšlenkou, že každé dítě nebo mladý člověk má potenciál, touhu získat vědomosti a rozvíjet se, a že každému se dostane pomoci a pozornosti, které potřebuje.

Druhá fáze se projeví stagnací, kdy počáteční nadšení mizí, jedinec si uvědomí, že všechny cíle nepůjdou naplnit. Práce už není na prvním místě. V případě výše zmíněných pedagogů by došlo k okamžiku, kdy jsou konfrontováni s realitou, že ta práce je možná trochu jiná, než si představovali a přijdou na to, že ne každý mladý člověk má touhu se rozvíjet a vzdělávat, a že na zaměření pozornosti nebo pomoci jedinci, který to potřebuje, s největší pravděpodobností není čas ani prostor.

Pak následuje fáze frustrace, kdy po několika neúspěších, překážkách, nespolupracujících klientech pracovník začne zpochybňovat smysl vlastní práce. V této fázi se začínají objevovat psychické a fyzické potíže. Když se zaměříme na jinou skupinu pomáhajících profesí, a to na zdravotní sestry, může tato fáze vypadat následovně. Sestry jsou často žádány pracovat extrémní množství hodin, ať už kvůli nedostatku zaměstnanců nebo slabé organizaci. Setkávají se s pacienty, kteří jsou nepříjemní a odmítají spolupracovat. Je na ně kladeno velké množství zodpovědnosti a požadavků bez nějakého ocenění nebo emoční podpory nazpět. Bylo prokázáno, že negativní zkušenosti s pacienty, nedostatek uznání a nedostatečná supervize souvisí s emočním vyčerpáním a zvyšuje pravděpodobnost vyhoření (Lee & Akhtar, 2011; Nobre et al., 2019) stejně jako náročná péče o pacienty, pracovní přetížení a přesčasy (Pakyuz et al., 2017). Dalším dobrým příkladem pro tuto fázi mohou být psychologové v psychiatrických nemocnicích, kteří se musí vypořádávat se stále se opakujícími bezvýhodnými scénáři například u pacientů se závislostí, kteří již jsou po pátém relapsu a nemají minimální zájmem cokoliv měnit.

Po delší době frustrace přijde na řadu fáze apatie. Pracovník vnímá své zaměstnání jen jako zdroj obživy. Odmítá se jakkoli zapojovat nebo účastnit čehokoli, čeho nemusí, a to včetně komunikace se spolupracovníky, vedením nebo klienty. Tento jev můžeme často vidět u úředníků nebo přepážkových pracovníků, kteří apaticky, bez zájmu a téměř beze slova udělají nutné minimum toho, co od nich klient vyžaduje.

Podobný model uvedla také Chrisitna Maslachová (1982), kdy v první fázi je zaměstnanec nadšený a zaujatý pro věc. Následuje fáze, kdy se objevují známky emočního vyčerpání a frustrace. Ve třetí fázi začne být zaměstnanec apatický, stahuje se do sebe, může zaujmout až negativní postoj vůči klientům a v konečné fázi přichází depersonalizace spolu s lhostejností, cynismem a naprostým vyčerpáním.

Pro většinu modelů je společné prvotní nadšení ze zaměstnání, které po střetnutí s realitou postupně opadá. Následná ztráta potěšení ze zaměstnání a smyslu náplně práce. Výskyt psychických, fyzických a sociálních příznaků vedoucí ke kompletní apatii a rezignaci zakončené celkovým vyčerpáním.

2.5. Diagnostika syndromu vyhoření

K diagnostikování syndromu vyhoření je možné použít několik metod včetně kvalitativních. Nejčastěji se však používá dotazníkové šetření.

Mezi nejpoužívanější metody patří Maslach Burnout Inventory (MSI; Maslach & Jackson, 1981). Tento dotazník byl použitý ve více než 90 % empirických studiích, které se zabývaly syndromem vyhoření po celém světě. Maslachová vnímá syndrom vyhoření jako následek nepřetržitého stresu z práce, který vede k emočnímu vyčerpání, depersonalizaci a snížené míře osobního uspokojení. Její dotazník se tedy skládá ze 3 subškál a obsahuje 22 položek. První subškálu sytí 9 položek a zjišťuje míru emočního vyčerpání. Další subškála obsahuje 5 položek a měří míru depersonalizace, která je míněna jako ztráta úcty k lidem. Poslední subškála má 8 položek a zjišťuje míru osobního uspokojení. Dotazník prošel několika revizemi a vznikly i další verze určené pro pracovníky ve vzdělávacích institucích (MBI-ES) a jiné profesní skupiny než pomáhající profese (MBI-GS). Nicméně MBI dotazníky jsou distribuovány komerčními společnostmi a nejsou volně dostupné v člancích vědeckých časopisů. Dotazník se také neosvědčil v pilotní studii na dánské populaci. Dánové shledali některé otázky jako nevhodné až urážející, zvláště u dimenze depersonalizace a některé jako příliš „Americké“ (Kristensen et al., 2005).

Na základě těchto zjištění vytvořili Kristensen et al. (2005) dotazník Copenhagen Burnout Inventory (CBI), který byl použitý pro tuto práci. Dotazník je podrobněji popsán v praktické části.

Další poměrně známý dotazník je Burnout Measure (BM; Pines & Aronson, 1980). Tento dotazník se zaměřuje na tři aspekty vyčerpání a to fyzické, emoční a duševní. Zahrnuje 21 položek hodnocených na základě frekvence.

Mezi další metody patří PSA – Personal Subjective Analysis, SMBM – Shirom Melamed Burnout Measure nebo Inventář projevů syndromu vyhoření.

3. Research review: Temná triáda a syndrom vyhoření

Jak již bylo zmíněno výše, lidé s vysokou úrovní rysů temné triády mají tendence projevovat více antisociálního chování. Tyto osobnostní charakteristiky jsou obecně považovány za nežádoucí. Nicméně stále rostoucí počet výzkumů poukazuje na jejich potenciální „světlé stránky“. Světlé stránky, které mohou být člověku prospěšné, jako motivace a ctížádostivost u narcismu, odolnost a smělost u psychopatie nebo schopnost přizpůsobení u machiavelismu. Právě tyto vlastnosti mohou pomoci jedincům zvládat životní zkoušky, náročné situace jak v osobním životě, tak v zaměstnání a potencionálně je ochránit před negativními dopady stresu, a tedy i psychickým vyčerpáním. Několik výzkumů ukázalo, že na základě osobnostních vlastností se náchylnost lidí k vyhoření může lišit.

3.1. Narcismus a syndrom vyhoření

I přes veškerá negativa zmíněná výše se ze všech tří rysů narcismus projevil jako „nejjasnější“ (Furnham et al., 2013). Ve studii od Petridese et al. (2011) se ukázal pozitivní vztah mezi narcismem a emoční inteligencí a ve výzkumu, kterým se zabývali Zuo et al. (2016) se prokázal silný vztah mezi narcismem a prosociálním chováním. Také v ohledu k fyzickému zdraví vyšel narcismus jako nejprospěšnější rys z temné triády, jelikož byl pozitivně spojován s dobrou náladou a negativně s kožním onemocněním a množstvím hospitalizací (Hudek-Knežević et al., 2016) Narcističtí lidé také více dbali o své zdraví (Dębska et al., 2021).

Bylo zmíněno, že narcistický jedinec má přehnané sebevědomí, je neustále zaměřen sám na sebe a má tendenci přeceňovat své schopnosti, kreativitu, a moudrost (Myung & Yun, 2017). Takové chování vede k přehnanému sebeobdivu, nadměrné aroganci a odporu vůči vnější kritice (Resick et al., 2009). Na základě těchto vlastností, mohou mít narcističtí lidé určité dispozice k workaholismu a jako důsledek vyhořet (Andreassen et al., 2012). Na druhou stranu je narcismus také pozitivně spojován s vnitřní i vnější motivací (Prusik & Szulawski, 2019) a negativně s predikcí stresu v práci (Richardson & Boag, 2016).

Existuje tedy možnost, že by některé narcistické rysy osobnosti mohly u jedince zvýšit odolnost vůči vyhoření? Narcismus bývá spojován se subjektivní pohodou a nízkou úrovní deprese, úzkosti a osamělosti (Orth et al., 2016). Několik výzkumů bylo provedeno v souvislosti s narcismem a syndromem vyhoření. Většina studií ukázala buď negativní, nebo žádný významný vztah. Například Von Känel et al. (2017) se zaměřili na vliv adaptivního a maladaptivního narcismu na syndrom vyhoření u pracující populace. Účastníci jejich výzkumu byli zaměstnanci z farmaceutické společnosti. Výsledky studie ukázaly, že vyšší hodnoty adaptivního narcismu souvisely s méně depresivními symptomy, nižším stresem, a tedy i celkově nižší mírou syndromu vyhoření. Naopak vyšší hodnoty maladaptivního narcismu pozitivně korelovaly s vyššími hodnotami syndromu vyhoření. U pracovníků pro nábor personálu se neprojevil žádný signifikantní vztah mezi narcismem a syndromem vyhoření (Prusik & Szulawski, 2019). U zaměstnanců poradenské firmy se taktéž neprojevila žádná souvislost s vyhořením ani v ohledu na jednotlivé subškály osobního nebo pracovního vyhoření (Grover & Furnham, 2020).

Ovšem je i pár studií, které ukazují opačné výsledky. Například studie od Schwarzkopfa et al. (2016). Účastníky pro tuto studii byli pacienti z nemocnice specializované na léčbu poruch souvisejících s pracovním stresem. Výsledky ukázaly signifikantní souvislost mezi narcismem a všech tří dimenzí vyhoření, jmenovitě se jednalo o: emoční vyčerpání, depersonalizaci a osobní uspokojení. Možné vysvětlení může být, že účastníci toho výzkumu již byly hospitalizováni z důvodu pracovního stresu, včetně vyhoření. Za jejich hospitalizací mohly stát různé faktory jako povaha zaměstnání, deprese, věk a podobně, tudíž zvýšený rys narcismu mohl být pouze další z faktorů, které přispěli k vyhoření. Dále poměrně nedávno byl na Slovensku proveden výzkum zabývající se přímo souvislostí temné triády a vyhoření u pomáhajících profesí. Vzorek tvořili učitelé odborných technických předmětů a výsledek ukázal, že narcismus pozitivně koreloval se všemi komponenty vyhoření, jmenovitě se taktéž jednalo o depersonalizaci, emoční vyčerpání a osobní uspokojení. Avšak jako prediktor vyhoření se narcismus ukázal být nejslabším z celé temné triády (Čopková, 2021).

I když ne všechny výše zmíněné studie ukazují na stejný výsledek. Je tedy možnost, že narcističtí lidé disponují jistými vlastnostmi, které jsou pro ně jako pro

jednotlivce prospěšné, a proto ve spojení s vysokou motivací by jim mohly poskytnout určitou ochranu před vyhořením.

3.2. Machiavelismus a syndrom vyhoření

Pro machiavelismus je typické sobectví, manipulace a nedostatek empatie (Lee & Ashton, 2005). Dalo by se považovat za světlou stránku to, že machiavelisté zvládají mnohem lépe kontrolovat své emoce i v náročných situacích (Bereczkei et al., 2010) a mají vyšší fluidní inteligenci (Kowalski et al., 2018). Jejich dovednost přizpůsobovat se prostředí, zvláště pak přebírat chování a postoje lidí, kteří to prostředí s nimi sdílí, jim umožňuje manipulovat situaci pro své dobro (Hurley, 2005). Z morálního hlediska se nejedná o příliš pozitivní věc, nicméně s touto schopností machiavelisté snadno získají důvěru a respekt jiných lidí, tedy i spolupracovníků a klientů, to může vést k lepšímu pracovnímu výkonu a celkové prospěšnosti v pracovním prostředí (O'Boyle et al., 2012). Lidé s vysokou mírou machiavelismu mají silné bažení po penězích a bohatství (Zettler & Solga, 2013). Neuspokojení jejich tužby může být důvod, proč machiavelisté nebývají příliš spokojeni se svou kariérou (Jonason et al., 2015) a prožívají vysokou míru pracovního stresu (Richardson & Boag, 2016).

Několik výzkumů bylo provedeno s cílem zjistit přímý vztah mezi machiavelismem a syndromem vyhoření a jejich výsledky ukázaly statisticky významnou spojitost mezi právě touto charakteristikou osobnosti a celkovým vyhořením (Grover & Furnham, 2020; Mirkovic & Bianchi, 2019; Prusik & Szulawski, 2019).

Mirkovic a Bianchi (2019) zkoumali vztah mezi machiavelismem a vyhořením u učitelů ve vzdělávacích zařízeních a přišli se zajímavým výsledkem. Machiavelismus pozitivně koreloval s celkovým vyhořením, ale při pohledu na jednotlivé dimenze se vztah lišil. Nejsilnější asociace byla mezi machiavelismem a depersonalizací jak u mužů, tak u žen. Naopak mezi machiavelismem a emočním vyčerpáním nebyl zjištěn žádný podstatný vztah. To je pozoruhodné, jelikož emoční vyčerpání se považuje za hlavní a nejzřetelnější projev syndromu vyhoření (Maslach & Leiter, 2017). Další studie, která se zabývala temnou triádou a vyhořením u učitelů,

taktéž ukázala nejsilnější asociaci mezi machiavelismem a depersonalizací. Signifikantní pozitivní souvislost se ukázala i se škálou emočního vyčerpání. Naopak mezi machiavelismem a osobní pohodou se neukázala žádná významná korelace (Čopková, 2021).

Určitý vliv na vztah mezi machiavelismem a syndromem vyhoření má také odolnost a emoční inteligence. Korelace mezi samotným machiavelismem a osobním a pracovním vyhořením byla signifikantně pozitivní u zaměstnanců poradenské firmy, po přidání faktoru odolnosti a emoční inteligence byl vliv na osobní vyhoření negativní, ne však statisticky významně (Grover & Furnham, 2020).

Syndrom vyhoření bývá důsledkem emočního a kognitivního vyčerpání, které je často způsobeno konstantním pracovním stresem (Kebza & Šolcová, 2003). Jelikož je machiavelismus spojován s vysokým stresem a nespokojeností na pracovišti, je tady možnost, že lidé s vyšší mírou machiavelismu jsou náchylnější k vyhoření. Výše zmíněné výsledky studií zabývající se přímým vztahem mezi machiavelismem a vyhořením jsou v souladu s tímto tvrzením.

3.3. Psychopatie a syndrom vyhoření

Psychopatie bývá označována za nejtemnější rys temné triády, ale i ta, jak se zdá, může mít také několik užitečných a světlých stránek. Někteří psychopaté vykazují vysokou míru rysů, které se do jisté míry považují za adaptivní, například vysoké sebevědomí, odvaha, odolnost vůči stresu a smělost (Crego & Widiger, 2016). Právě tyto rysy mohou být přínosné pro uplatnění v politice, armádě nebo ve vrcholových pracovních pozicích (Babiak & Hare, 2006). Také je tady do jisté míry podobnost s hrdinským chováním. V několika studiích byl zjišťován vztah mezi psychopatií a hrdinským chováním a ukázalo se, že pár rysů psychopatie souviselo nejen s každodenním hrdinstvím, ale také s altruismem vůči cizím lidem (Smith et al., 2013; Patton et al., 2018).

Další psychopatické rysy typické pro primární psychopatii jako sobeckost, bezcitnost, emoční odtažitost a využívání druhých, bývají spojovány se schopností zachovat klid pod tlakem, relativní odolností vůči úzkosti a nízkým neurotismem. (Levenson et al., 1995; Patrick, 1994; Sandvik et al., 2015). To je v souladu s

výzkumem od Anestise a kolektivu (2017), kteří zjistili, že veteráni, kteří měli větší míru psychopatie, byli odolnější před rozvojem posttraumatické stresové poruchy. Částečně to potvrzuje i výzkum s triarchickým modelem psychopatie. Veteráni, kteří měli vysoké hodnoty u „smělosti“, pod kterou spadá sociální dominance, šarm a grandiózní pocit vlastní hodnoty (Patrick et al., 2009), méně strádali a celkově lépe zvládali stres (Dargis et al., 2021). Na druhou stranu je psychopatie také spojena s vysokou mírou stresu a emočního vyčerpání (Noser et al., 2014). Zvláště sekundární psychopatie, která je charakterizovaná antisociálním chováním, souvisí s vyšší mírou úzkostí a stresem (Skeem et al., 2011). V rámci pracovního prostředí psychopatie nepredikuje stres (Richardson & Boag, 2016), nicméně lidé s psychopatickými rysy jsou méně spokojeni se svou prací (Jonason et al., 2015), kariérním úspěchem a platem (Paleczek et al., 2018).

Existuje několik studií, které se zabývali souvislostí mezi psychopatií a syndromem vyhoření, jejich výsledky jsou však smíšené. Grover a Furnham (2020) zjišťovali, jestli emoční inteligence a odolnost mírní vztah mezi temnou triádou a vyhořením u pracující populace. Potvrdili, že primární psychopatie snižuje úroveň osobního i pracovního vyhoření, ale sekundární psychopatie však statisticky významně zvýšila úroveň celkového vyhoření. Při triarchickém pojetí psychopatie u několika manažerů se „smělost“ projevila jako nejpozitivnější, souvisela s osobní pohodou a sníženým vyhořením. „Podlost“ a „dezinhibice“ naopak pozitivně souvisely se zvýšeným vyhořením (Sutton et al., 2020). U pracovníků pro nábor personálu, psychopatie pozitivně korelovala s celkovým vyhořením (Prusik & Szulawski, 2019). Ve studii zabývající se vyhořením u učitelů psychopatie taktéž pozitivně souvisela s vyhořením (Čopková, 2021). Při bližším pohledu na jednotlivé dimenze se nejsilnější vztah projevila na škále emočního vyčerpání a depersonalizace. Naopak velmi slabý a nesignifikantní vztah se projevila na škále osobní pohody. Ze všech tří rysů temné triády se však psychopatie ukázala jako nejsilnější prediktor vyhoření (Čopková, 2021).

Můžeme vidět, že některé výsledky ukazují pozitivní dopady určitých psychopatických vlastností na duševní zdraví člověka. Nicméně studie, které zkoumají vztah mezi psychopatií a vyhořením v oblasti zaměstnání ukazují protichůdné výsledky. Možný důvod je, že za spokojeností nebo nespokojeností v zaměstnání, či

za případným vyhořením stojí více faktorů, jako je věk, pohlaví nebo typ a pozice v zaměstnání. Dalším vysvětlením může být, že psychopaté mají nízkou toleranci pro frustraci (Bettencourt et al., 2006). Což se může projevit opakovanou nepřiměřenou reakcí lidí s psychopatickými rysy na drobnou změnu nebo komplikaci na pracovišti. Časté konflikty pak mohou vést k více stresovému prostředí.

Na základě předchozích výzkumů i když podaly smíšené výsledky, by se dalo říci, že odolnost, smělost, schopnost pracovat pod tlakem a absence úzkosti může člověka ochránit před nepříznivým dopadem stresu na duševní zdraví, a tudíž i vyhořením. Existuje tedy možnost, že by lidé s vyšším rysem psychopatie mohli být méně náchylní k syndromu vyhoření.

Shrnutí teoretické části

Teoretickou část tvořily tři kapitoly. První kapitola se zabývala pojetím temné triády. Samotný pojem a jeho tvůrci byli představeni. Dále byla věnována pozornost rozlišení mezi patologií a normalitou u rysů narcismu a psychopatie. Následně byla pozornost zaměřena na etiologii a samotnou podstatu dimenzí temné triády včetně machiavelismu. Dotazníkové metody, které se používají k měření výše zmíněných rysů, byly taktéž představeny, a nakonec bylo v kapitole nastíněno, jak se u jedinců tyto charakteristiky projevují ve vztahu k dalším lidem a na pracovišti.

Druhá kapitola se zaměřila na problematiku syndromu vyhoření. Ze začátku byl věnován prostor vysvětlení pojmu a přiblížení definicí. Následně bylo uvedeno, kdo je nejnáchylnější k vyhoření spolu s popisem faktorů, které k vyhoření přispívají, jako je přetížení, stres, frustrace, nedostatek pozitivní zpětné vazby, emoční zátěž nebo negativní vztahy. Poté byl vylíčen vývoj a jednotlivé fáze průběhu vyhoření od nadšení až po apatii a na závěr byly popsány dotazníkové metody, které se používají k měření míry vyhoření.

Třetí a poslední kapitola se zaměřila na rešerši současných výzkumů souvislosti mezi těmito dvěma výše zmíněnými koncepty. Bylo poukázáno na několik pozitivních i negativních dopadů jednotlivých temných rysů na jedince. Studie zabývající se vztahem mezi temnou triádou a vyhořením podaly rozmanité výsledky, které byly v kapitole shrnuty a diskutovány.

4. Empirická část

4.1. Cíl výzkumu

Temná triáda i syndrom vyhoření jsou témata bohatě zpracována, nicméně přímou souvislostí mezi těmito určitými osobnostními charakteristikami a syndromem vyhoření se zabývá pouze pár výzkumů. Přímý vztah mezi temnou triádou a cílovou skupinou zvolenou pro tuto práci prozkoumán zatím nebyl. Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jestli existuje souvislost mezi rysy temné triády a syndromem vyhoření u lidí, kteří jsou náchylnější k vyhoření, jako pracovníci v pomáhajících profesích a státní správě. Tato práce si proto klade za cíl rozšířit naše dosavadní znalosti v této oblasti a poukázat na paradoxně „světlé“ stránky temné triády.

Výzkumné otázky a hypotézy

Tato práce si klade za cíl zjistit souvislost mezi rysy temné triády a syndromem vyhoření. Na základě výše uvedené literatury byly zvoleny tyto výzkumné otázky:

VO1) Existuje souvislost mezi osobnostní temnou triádou a syndromem vyhoření?

Narcismus negativně predikuje stres v práci (Richardson & Boag, 2016), bývá spojován s dobrou náladou, fyzickým zdravím (Hudek-Knežević et al., 2016) a silnou vnitřní a vnější motivací (Prusik & Szulawski, 2019). Většina výzkumů nenašla pozitivní korelaci se stresem nebo vyhořením až na výzkum od Schwarzkopfa et al. (2016) a Čopkové (2021), kde narcismus souvisel se všemi škálami vyhoření u participantů. Avšak ve výzkumu od Schwarzkopfa et al. (2016) vzorek tvořili hospitalizovaní pacienti s poruchami souvisejícími s pracovním stresem a ve studii pedagogů se narcismus ukázal jako nejslabší prediktor vyhoření. Celkově je narcismus považován za „nejsvětlejší“ rys temné triády. Byla tedy stanovená hypotéza, že:

H1) Narcismus s vyhořením negativně koreluje.

Machiavelisté jsou zdatní manipulátoři se schopností přizpůsobovat se svému prostředí (Hurley, 2005) a lépe kontrolovat své emoce i v náročných situacích

(Bereczkei et al., 2010). Nicméně machiavelismus je spojován s vysokým stresem (Richardson & Boag, 2016), nespokojeností s prací a platem (Paleczek et al., 2018). Většina výzkumů ukázala úplnou nebo částečnou pozitivní souvislost s vyhořením u různých skupin participantů. Na základě těchto výsledků byla stanovena hypotéza, že: **H2) Machiavellismus s vyhořením pozitivně koreluje.**

Psychopaté mají několik vlastností, které se dají považovat za adaptivní, jako je odvaha a smělost (Crego & Widiger, 2016). Také jsou odolní vůči stresu a nepocítují úzkost. Je tedy možné, že díky těmto adaptivním vlastnostem by mohli být lidé s vyšším rysem psychopatie odolnější vůči vyhoření. Výsledky studií v souvislosti s vyhořením jsou nejednoznačné. I když psychopatie bývá označována za obecně „nejtemnější“ rys temné triády, na základě poznatků z výše uvedené literatury byla stanovena hypotéza, že:

H3) Psychopatie s vyhořením negativně koreluje.

VO2) Jaké další vybrané faktory zasahují do vztahu mezi osobnostními rysy temné triády a syndromem vyhoření (věk, povolání, vzdělání)?

Tato výzkumná otázka zůstane explorační bez stanovených hypotéz. V literatuře jsou tyto faktory prozkoumané jen do jisté míry a podávají smíšené výsledky.

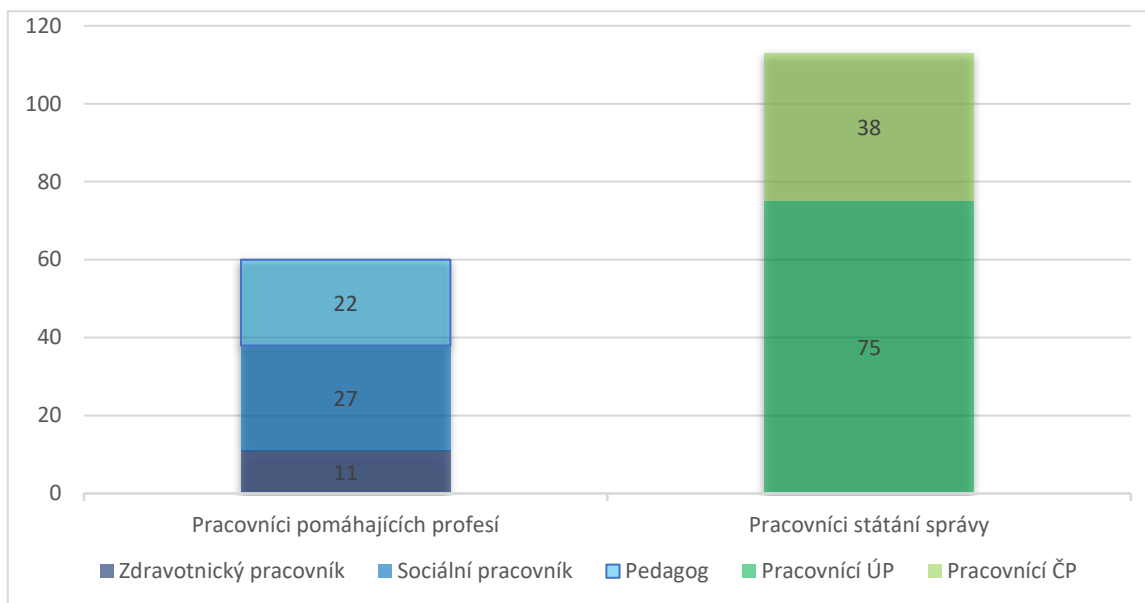
4.2. Metoda

4.2.1. Výzkumný soubor

Cílovou skupinou této studie byli lidé v pomáhajících profesích a státní správě, tedy skupina lidí, která je nejvíce náchylná k syndromu vyhoření. Respondenti byli vybráni na základě dostupnosti. Do příslušných zařízení (vzdělávací zařízení, zdravotnická zařízení, česká pošta, úřad práce) byly po telefonické komunikaci rozeslány e-maily s externím odkazem pro přístup k dotazníkům. Před samotnými dotazníky byl informovaný souhlas, který informoval účastníky o účelu studie, cílové skupině, zpracování dat a anonymitě. Účast byla dobrovolná a anonymní bez nároku na finanční odměnu.

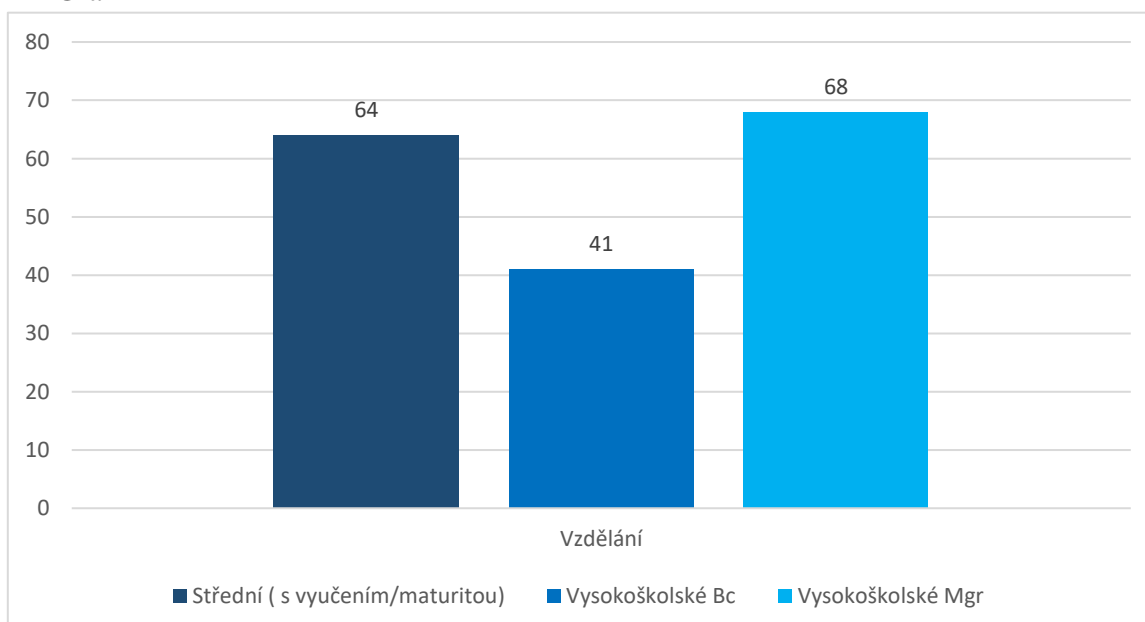
Sběr dat trval od 20. 10. 2021 do 20.12. 2021. Výzkumu se zúčastnilo 173 participantů. Soubor tvořilo 13 mužů a 160 žen ve věkovém rozmezí od 22 do 63 let ($M = 44.24$, $SD = 10.51$). Na základě povolání obsahoval soubor 60 pracovníků v pomáhající profesích a 113 pracovníků ve státní správě. Následující graf vykresluje rozložení účastníků podle jednotlivých zaměstnání.

Graf 1 – Zaměstnání

Nejvyšší dosažené vzdělání účastníků bylo vysokoškolské – magisterský titul. Následující graf ukazuje rozložení participantů podle dosaženého vzdělání.

Graf 2 - Vzdělání

4.2.2. Technika sběru dat

Data pro tuto práci byla získána formou dotazníků, které participanti obdrželi e-mailem a mohli je vyplnit on-line. Použité dotazníky byly Krátká temná triáda (SD3; Jones & Paulhus, 2014) a Copenhagen Burnout Inventory ((CBI; Kristensen et al., 2005). Mimo dotazníky byly účastníci ještě dotázáni na demografické údaje konkrétně věk, pohlaví, zaměstnání a dosažené vzdělání.

Pro změření rysů temné triády byla použita česká verze dotazníku Short Dark Triad (SD3; Jones & Paulhus, 2014), kterou přeložili Mejzlíková et al. (2018). Jedná se o dotazník, který měří všechny tři konstrukty najednou, původně se měřil každý rys zvlášť, což bylo časově náročné. Původní škála obsahuje 27 položek. Tvoří ji tři subškály, kdy každá subškála měří jednu dimenzi a obsahuje 9 tvrzení. Participanti hodnotí tvrzení na pěti bodové škále na základě toho, do jaké míry s tvrzením souhlasí od (1) zcela nesouhlasím do (5) zcela souhlasím. Při transformaci do českého jazyka byly dvě položky odstraněny kvůli nízké vnitřní konzistenci. Jednalo se o položku ze škály narcismu a machiavelismu. Další čtyři položky byly přidány kvůli konzistenci bez účelu měření. Česká verze má tedy celkem 29 položek, ale jen 25 měří rysy temné triády. Subškála narcismu se skládá z 8 tvrzení například: „Rád/a se seznamuji se známými osobnostmi.“ Subškála machiavelismu se skládá z 8 tvrzení například: „Důležité lidi je nutné si získat na svoji stranu, ať to stojí, co to stojí.“ Subškála psychopatie se skládá z 9 tvrzení například: „Je pravda, že umím být na ostatní zlý/zlá.“ Čtyři položky, které byly přidány kvůli konzistenci, tvoří tvrzení například: „Preferuji zimu před létem.“ Hodnocení zůstává stejné jako v originální verzi, tedy na základě souhlasu od (1) zcela nesouhlasím do (5) zcela souhlasím. Reliabilita testu jako vnitřní konzistence je uspokojivá, jednotlivé subškály dosáhly následujících hodnot: narcismus Crombachovo $\alpha = 0,706$, machiavellismus Crombachovo $\alpha = 0,715$, psychopatie Crombachovo $\alpha = 0,695$ (Mejzlíková et al., 2018). Vnitřní konzistence jednotlivých škál dotazníku u vzorku osob použitého pro tuto práci nabývala taktéž uspokojivých hodnot: narcismus Crombachovo $\alpha = 0,605$, machiavelismus Crombachovo $\alpha = 0,691$, psychopatie Crombachovo $\alpha = 0,615$.

Ke zjištění míry syndromu vyhoření byl použitý dotazník Copenhagen Burnout Inventory (CBI; Kristensen et al., 2005). Dotazník se skládá z 19 položek a je rozdělen do tří subškál. První subškála obsahuje 6 položek a zjišťuje míru osobního

vyhoření. Zahrnuje otázky jako: „Jak často se cítíte unaven/á?“ Druhá subškála obsahuje 7 položek a měří míru pracovního vyhoření. Tvoří ji otázky například: „Je vaše práce emočně vyčerpávající?“ Poslední subškála zjišťuje míru vyhoření v souvislosti s klienty a zahrnuje otázky jako „Je pro vás těžké pracovat s klienty/pacienty/studenty/?“ V původní verzi jsou otázky u poslední škály mířeny pouze na klienty, aby dotazník vyhovoval cílové skupině této diplomové práce, byly přidány další kategorie (pacienti a studenti). Respondenti hodnotí odpovědi na pětibodové škále na základě frekvence od „vždy“ do „nikdy/téměř nikdy“ nebo intenzity od „do velmi vysoké míry“ do „do velmi nízké míry“. Reliabilita testu jako vnitřní konzistence je na velmi dobré úrovni, jednotlivé subškály dosáhly následujících hodnot: osobní vyhoření Crombachovo $\alpha = 0.87$, pracovní vyhoření Crombachovo $\alpha = 0.87$, vyhoření v souvislosti s klienty Crombachovo $\alpha = 0.85$ (Kristensen et al., 2005). Vnitřní konzistence jednotlivých škál dotazníku při použití vlastního vzorku osob ukázala velmi dobré hodnoty: osobní vyhoření Crombachovo $\alpha = 0,850$, pracovní vyhoření Crombachovo $\alpha = 0.833$, vyhoření v souvislosti s klienty Crombachovo $\alpha = 0.814$. Pro účely diplomové práce byl tento dotazník, se souhlasem autorky, přeložen do českého jazyka kumulativním překladem. Autorka výzkumu a kolegyně se vzděláním v oblasti psychologie, žijící ve Velké Británii, nezávisle na sobě přeložily tyto škály, následně prodiskutovaly obě verze a shodly se na jedné variantě.

4.2.3. Statistické postupy

Data byla zpracována v programu IBM SPSS Statistic. Deskriptivní statistika byla vypočítaná pro demografické proměnné (pohlaví, věk, vzdělání, zaměstnání).

Normální rozložení dat ze škál SDT3 a CBI bylo ověřeno pomocí Shapiro-Wilkova testu normality $p > 0.05$ a histogramu s vykresleným normálním rozložením. Při testování normality jednotlivých subškál se u subškály psychopatie (SDT3) a subškál OV, PV a KV (CBI) neukázalo normální rozložení. Z toho důvodu byly použité neparametrické varianty testů.

5. Výsledky

5.1. Souvislost mezi temnou triádou a syndromem vyhoření

Ke zjištění korelace mezi temnou triádou a vyhořením byl použit Pearsonův a Spearmanův korelační koeficient. S přihlédnutím k téměř totožným výsledkům testů budu dále interpretovat pouze výsledky Spearmanova korelačního koeficientu (viz. Tabulka 1).

Tabulka 1 – Spearmanova korelace temné triády a vyhoření

N = 173	Vyhoření celkové	Osobní vyhoření	Pracovní vyhoření	Klientské vyhoření
Narcismus	-.221**	-.217**	-.182*	-.206**
R ²	.048	.047	.033	.042
Machiavelismus	.233**	.219**	.186*	.231**
R ²	.054	.047	.034	.053
Psychopatie	.136	.145	.106	.123

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Výsledky ukazují statisticky významnou negativní korelaci mezi narcismem a všemi škálami vyhoření. U celkového vyhoření je tento vztah nejsilnější, ale stále se jedná o slabou korelaci ($r = -.221$, $p < .01$) s velikostí účinku 4 %. Korelace však byla prokázána na 1 % hladině významnosti, to znamená, že vzájemný negativní vztah mezi narcismem a vyhořením existuje. H1) je tedy potvrzena.

Machiavelismus naopak pozitivně koreluje se všemi škálami vyhoření, nejsilněji také s celkovým vyhořením ($r = .233$, $p < .01$) s velikostí účinku 5 %. Těsnost

vztahu je nízká, ale statisticky významná. Mezi machiavelismem a vyhořením existuje pozitivní souvislost, to potvrzuje H2).

Mezi psychopatií a vyhořením, zvláště škálou osobního vyhoření, se ukázala pozitivní korelace, ne však statisticky významná. Negativní korelaci mezi psychopatií a vyhořením se nepodařilo najít, proto je H3) zamítnuta.

5.2. Další faktory ovlivňující vztah mezi rysy temné triády a vyhořením

Ke zjištění, jaké další faktory (věk, vzdělání, zaměstnání) mají vliv na vyhoření byla použita analýza rozptylu. Výsledky však neukázaly žádnou statisticky významnou hodnotu, byl tedy použit Spearmanův korelační koeficient.

5.2.1. Věk

Mezi věkem a vyhořením se ukázala negativní korelace ne však statisticky významná. Ve vztahu věku k temné triádě se objevila negativní korelace s machiavelismem ($r = -.216, p < .05$) a psychopatií ($r = -.221, p < .01$) síla asociací je však malá s velikostí účinku 5 % a 5 % (viz. Tabulka 2).

Tabulka 2 - Spearmanova korelace věku, vyhoření a temné triády

N = 173	CV	OV	PV	KV	Nar.	Mach.	Psych.
Věk	-.101	-.141	-.054	-.059	.090	-.216*	-.221**
R ²						.046	.048

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.2.2. Zaměstnání

S přihlédnutím k zaměstnání u pracovníků v pomáhajících profesích se neprojevila žádná statisticky významná korelace mezi rysy temné triády a vyhořením. Na rozdíl od pracovníků pomáhajících profesí se u pracovníků státní správy projevila slabá negativní korelace mezi narcismem a vyhořením, zvláště klientským ($r = -.211$, $p < .05$) s velikostí účinku 4 %. Dále se objevila pozitivní korelace mezi machiavelismem a všemi škálami vyhoření. U celkového vyhoření je tento vztah nejsilnější ($r = .296$, $p < .01$) s velikostí účinku 8 %. Objevila se také slabá pozitivní korelace psychopatie a celkového vyhoření ($r = .191$, $p < .05$) s velikostí účinku 4 %. Síla asociací je však stále nízká (viz. Tabulka 3 a 4).

Tabulka 3 - Spearmanova korelace temné triády a vyhoření u pracovníků státní správy

N = 113	Vyhoření celkové	Osobní vyhoření	Pracovní vyhoření	Klientské vyhoření
Narcismus	-.195*	-.188*	-.134	-.211*
R ²	.038	.035		.044
Machiavelismus	.296**	.266**	.218*	.281**
R ²	.087	.070	.047	.078
Psychopatie	.191*	.134	.163	.178
R ²	.036			

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tabulka 4 - Spearmanova korelace temné triády a vyhoření u pracovníků pomáhajících profesí

N = 60	Vyhoření celkové	Osobní vyhoření	Pracovní vyhoření	Klientské vyhoření
--------	------------------	-----------------	-------------------	--------------------

Narcismus	-.153	-.194	-.183	-.085
Machiavelismus	.059	.117	-.022	.097
Psychopatie	.078	.175	.018	.055

5.2.3. Vzdělání

Ukázalo se několik pozitivních i negativních korelací ve vztahu temné triády a vyhoření u participantů se středoškolským vzděláním. Korelace prokázána na 5 % hladině významnosti se projevila pouze u pracovníků státní správy mezi narcismem a klientským ($r = -.285, p < .05$) a celkovým vyhořením ($r = -.308, p < .05$) s velikostí účinku 8 % a 9 % (viz Tabulka 5).

Tabulka 5 - Spearmanova korelace temné triády a vyhoření podle vzdělání (Střední)

Státní správa ¹ N = 50	Vyhoření	Osobní	Pracovní	Klientské	R ²
Pomáhající profese ² N = 14	celkové	vyhoření	vyhoření	vyhoření	
Narcismus	-.308 ^{1*} .206 ²	-.238 ¹ .036 ²	-.262 ¹ .205 ²	-.285 ^{1*} .239 ²	.094 ¹ .081 ¹
Machiavelismus	.250 ¹ -.264 ²	.266 ¹ -.215 ²	.178 ¹ -.251 ²	.238 ¹ -.335 ²	
Psychopatie	.105 ¹ .427 ²	.035 ¹ .419 ²	.094 ¹ .385 ²	.159 ¹ .328 ²	

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

¹ Státní správa

² Pomáhající profese

U participantů s bakalářským vzděláním se objevilo více významných korelací. U pracovníků státní správy machiavelismus pozitivně koreluje s celkovým vyhořením ($r = .547, p < .01$), osobním vyhořením ($r = .485, p < .05$) a klientským vyhořením ($r = .407, p < .05$). Jedná se o středně silné vztahy s velikostí účinku 30 %, 24 % a 17 %. Objevila se také pozitivní korelace psychopatie a celkového vyhoření ($r = .422, p < .05$) a osobního vyhoření ($r = .425, p < .05$) velikost účinku je taktéž střední 18 % a 18 % (viz. Tabulka 6).

U pracovníků pomáhajících profesí se projevila nejsilnější pozitivní korelace mezi machiavelismem a klientským vyhořením ($r = .607, p < .05$) se střední velikostí účinku 37 %. Ukázal se taktéž středně silný vztah mezi psychopatií a celkovým vyhořením ($r = .555, p < .05$) a klientským vyhořením ($r = .581, p < .05$) s velikostí účinku 31 % a 34 % (viz. Tabulka 6).

Tabulka 6 - Spearmanova korelace temné triády a vyhoření podle vzdělání (Bakalářské)

Státní správa ¹ N = 26	Vyhoření	Osobní	Pracovní	Klientské	R ²
Pomáhající profese ² N = 15	celkové	vyhoření	vyhoření	vyhoření	
Narcismus	.081 ¹ -.340 ²	-.089 ¹ -.394 ²	.310 ¹ -.308 ²	-.036 ¹ -.381 ²	
Machiavelismus	.547 ^{1**} .462 ²	.485 ^{1*} .429 ²	.382 ¹ .441 ²	.407 ^{1*} .607 ^{2*}	.299 ¹ .235 ¹ .165 ¹ .368 ²
Psychopatie	.422 ^{1*} .555 ^{2*}	.425 ^{1*} .486 ²	.362 ¹ .474 ²	.123 ¹ .581 ^{2*}	.178 ¹ .180 ¹ .308 ² .337 ²

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

¹ Státní správa

² Pomáhající profese

U participantů s magisterským vzděláním vyšlo najevo několik pozitivních i negativních korelací ve vztahu temné triády a vyhoření, nicméně jak můžeme vidět v tabulce č. 7, žádná nebyla statisticky významná.

Tabulka 7 - Spearmanova korelace temné triády a vyhoření podle vzdělání (Magisterské)

Státní správa ¹ N = 37	Vyhoření celkové	Osobní vyhoření	Pracovní vyhoření	Klientské vyhoření
Narcismus	-.209 ¹ -.211 ²	-.108 ¹ -.260 ²	-.274 ¹ -.305 ²	-.228 ¹ -.126 ²
Machiavelismus	.225 ¹ .106 ²	.194 ¹ .179 ²	.156 ¹ -.043 ²	.236 ¹ .101 ²
Psychopatie	.131 ¹ -.252 ²	.098 ¹ -.143 ²	.032 ¹ -.282 ²	.210 ¹ -.257 ²

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

¹ Státní správa

² Pomáhající profese

5.2.4. Shrnutí výsledků ve vztahu k hypotézám

Nejprve byly ověřovány hypotézy u první výzkumné otázky, zdali existuje souvislost mezi osobnostní temnou triádou a syndromem vyhoření. Výsledky ukázaly následující:

H1) Narcismus s vyhořením negativně koreluje, **byla potvrzena.**

H2) Machiavelismus s vyhořením pozitivně koreluje, **byla potvrzena.**

H3) Psychopatie s vyhořením negativně koreluje, **nebyla potvrzena.**

Druhá výzkumná otázka se zabývala dalšími vybranými faktory zasahujícími do vztahu mezi osobnostními rysy temné triády a syndromem vyhoření (věk, povolání, vzdělání). Tato výzkumná otázka zůstala bez hypotéz a výsledky ukázaly následující informace:

Věk

S narůstajícím věkem klesala míra osobního vyhoření a překvapivě se také snižovala míra rysů machiavelismu a psychopatie.

Zaměstnání

Na základě zaměstnání se statisticky významné korelace objevily pouze u pracovníků státní správy. Ukázaly se negativní souvislosti mezi narcismem a vyhořením na téměř všech škálách kromě pracovního vyhoření. Nejvíce však s narůstajícím narcismem klesala míra klientského vyhoření. S narůstajícím machiavelismem stoupaly hodnoty na všech škálách vyhoření. Psychopatie taktéž souvisela s celkovým vyhořením.

Vzdělání

Vzdělání se ukázalo jako nejlivnější faktor, jelikož korelace dosahovaly nejsilnějších hodnot. U pracovníků státní správy se středoškolským vzděláním s narůstajícím narcismem klesaly hodnoty klientského a celkového vyhoření. S bakalářským vzděláním, narůstající machiavelismus souvisel s vyššími hodnotami u vyhoření na všech škálách kromě pracovního. U pracovníků pomáhajících profesí s bakalářským vzděláním narůstající machiavelismus souvisel hlavně s vyšší mírou klientského vyhoření. U obou skupin povolání s rostoucí psychopatií stoupala míra celkového vyhoření. Magisterské vzdělání nemělo žádný významný vliv na vztah mezi osobnostními rysy temné triády a syndromem vyhoření. Za zmínku však stojí negativní korelace psychopatie se všemi škálami vyhoření u pracovníků pomáhajících profesí.

6. Diskuze

Cílem této práce bylo zjistit, zda existuje souvislost mezi rysy temné triády a syndromem vyhoření. Cílová skupina byli lidé, jejichž profese jsou známé pro větší náchylnost k vyhoření, jako jsou pracovníci v pomáhajících profesích a státní správě (Kebza & Šolcová, 2003). Velké množství výzkumů se zabývalo syndromem vyhoření u těchto profesí (Gómez-García et al., 2019; Hardy et al., 2019; Kim et al., 2020). Počet výzkumů zabývajících se vztahem mezi temnou triádou a vyhořením už je o poznání méně (Grover & Furnham, 2020; Prusik & Szulawski, 2019; Schwarzkopf et al., 2016) a počet výzkumů, který by se zabýval temnou triádou a syndromem vyhoření u pomáhajících profesí je minimum (Mirkovic & Bianchi, 2019). Z toho důvodu byla pro tuto práci vybrána právě tato cílová skupina.

Na základě výsledků této studie se lze domnívat, že mezi temnou triádou a vyhořením existuje určitá souvislost. Konkrétně u narcismu se ukázala významná negativní souvislost s osobním, pracovním i klientským vyhořením, kdy u celkového vyhoření byl tento vztah nejsilnější. To znamená, že čím vyšší byla míra narcismu, tím menší byla míra vyhoření. Vztah nebyl příliš silný, ale objevila se statistická významnost. V souladu s tímto výsledkem je z části studie od Von Känela et al. (2017), kde zjistili, že adaptivní narcismus souvisí s méně depresivními symptomy, a tedy i nižší mírou vyhoření. V nesouladu s tímto výsledkem je výzkum, který se věnoval vyhoření u učitelů od Čopkové (2021), kdy narcismus pozitivně koreloval s vyhořením. Možné vysvětlení je, že vzorek použitý pro tuto práci se skládal z vícero pracovníků pomáhajících profesí a zastoupení pedagogů nebylo tak velké.

U machiavelismu vyšla najevo významná pozitivní korelace se všemi škálami vyhoření, kdy se nejsilnější vztah objevil taktéž u celkového vyhoření. To znamená, že čím byla vyšší míra machiavelismu, tím byla vyšší míra vyhoření. Podobné výsledky přinesla i studie od Mirkovicové a Bianchiho (2019), která se zabývala machiavelismem a vyhořením u pedagogů nebo studie od Prusikové a Szulawskiho (2019), která se zabývala vyhořením u HR pracovníků.

Byla předpokládána negativní korelace mezi psychopatií a vyhořením, nicméně psychopatie pozitivně souvisela se všemi škálami vyhoření zvláště se škálou osobního vyhoření. Souvislost se však neprokázala jako statisticky významná.

Tento výsledek není příliš překvapivý, jelikož dosavadní literatura také podává smíšené výsledky. Pozitivní souvislost mezi psychopatií a vyhořením se ukázala ve studii od Prusikové a Szulawskiho (2019). Naopak ve studii od Grovera a Furnhama (2020) primární psychopatie byla spojována s nižší mírou vyhoření a sekundární psychopatie zase s vyšší. Při triarchickém pojetí psychopatie „smělost“ souvisela s osobní pohodou a nižší mírou vyhoření, zatímco „podlost“ a „dezinhibice“ pozitivně souvisely s vyšší mírou vyhoření (Sutton et al., 2020). U lékařů vyšší psychopatie souvisela s větší imunitou vůči stresu (Pegrum & Pearce, 2015).

S přihlédnutím k dalším faktorům jako je věk, povolání a vzdělání výsledky naznačily, že s narůstajícím věkem klesala míra osobního vyhoření a také se snižovala míra rysů machiavelismu a psychopatie. Lze se domnívat, že mladší lidé disponují větší mírou rysů temné triády a mají silnější predispozice vyhořet (Alarcon et al., 2009; Nobre et al., 2019). Ohledně klesající míry temných rysů v průběhu života, několik výzkumů je v souladu s tímto tvrzením (Barlett & Barlett, 2015; Bratek et al., 2015).

Co se týče zaměstnání, pracovníci státní správy s vyšší mírou narcismu vykazovali významně nižší míru vyhoření téměř na všech škálách. Narcismus bývá spojován s dobrou náladou a s negativní predikcí stresu v práci (Richardson & Boag, 2016). I když síla účinku nebyla vysoká, tento výsledek podporuje teorii narcismu jako nejsvětějšího rysů temné triády (Furnham et al., 2013) a naznačuje určitou prospěšnost pro jedince. V případě vyšší míry machiavelismu se naopak objevila významná pozitivní korelace s vyhořením na všech škálách zvláště u celkového vyhoření. U psychopatie byla taktéž zaznamenána významná pozitivní korelace se škálou celkového vyhoření. Podobný výsledek, kdy psychopatie a machiavelismus souviseli s vyšší mírou vyhoření, zatímco narcismus ne, ukázala studie od Prusikové a Szulawskiho (2019). U pomáhajících profesí se neobjevila žádná statisticky významná souvislost. Možné vysvětlení je, že pomáhající profese obecně disponují nižší mírou rysů temné triády než běžná populace (Bucknall et al., 2015).

Vzdělání se ukázalo jako nejsilnější faktor. U pracovníků státní správy se středoškolským vzděláním, čím vyšší byla míra narcismu, tím menší hodnoty se objevili u klientského a celkového vyhoření. Obě skupiny pracovníků s bakalářským vzděláním vykazovali s narůstajícím machiavelismem vyšší míru vyhoření. U pracovníků ve státní správě se jednalo o škály celkového, osobního a klientského

vyhoření. Nejsilnější vztah se však projevil u pracovníků pomáhajících profesí s klientským vyhořením. Je známo, že právě negativní kontakt s pacienty nebo klienty často dopomáhá k vyhoření u pracovníků (Gómez-García et al., 2019; Lee & Akhtar, 2011). S tímto výsledkem souhlasí studie od Nobrové et al. (2019), kde se u zdravotnického personálu projevila vysoká míra vyhoření a nejvyšší právě na škále klientského vyhoření. S narůstající psychopatií se také významně zvyšovala míra vyhoření u obou skupin. U pracovníků ve státní správě se jednalo o škálu celkového a osobního vyhoření a u pracovníků pomáhajících profesí šlo o škálu celkového a klientského vyhoření. Síla vztahu mezi psychopatií a vyhořením je celkem překvapivá. Případné vysvětlení nabízí teorie, že vzdělanější lidé jsou náchylnější k vyhoření (Ang et al., 2016; Nobre et al., 2019) a fakt, že mladší lidé také disponují vyšší mírou temných rysů (Bratek et al., 2015). Pozoruhodné ovšem je, že u pracovníků pomáhajících profesí s magisterským vzděláním se objevila negativní, ne však statisticky významná, souvislost mezi psychopatií a všemi škálami vyhoření. Je tady možnost, že lidé s magisterským vzděláním dosáhli vyšších pracovních pozic, a tedy byli spokojenější se svým zaměstnáním a prožívali méně stresu. Magisterské vzdělání nemělo žádný jiný významný vliv na vztah mezi temnými rysy a vyhořením ani u jedné skupiny povolání.

6.1. Limity a perspektivy dalšího výzkumu

Hlavním limitem této práce je poměrně malý vzorek účastníků. Poměr osob v jednotlivých profesích byl rozdílný a je tedy třeba velké opatrnosti při generalizaci výsledků. Na to se váže další podstatný limit a tím je zastoupení pohlaví. V této práci většinu vzorku v obou skupinách tvořily ženy, a proto nebylo možné zaměřit se na vztah temné triády a syndromu vyhoření s přihlédnutím k pohlaví. Věřím, že právě pohlaví mohlo být vlivným faktorem, jelikož je možné, že ženy prožívají stres a náročné situace jinak než muži. Na druhou stranu je známo, že pomáhající profese jsou zastoupeny hlavně ženami.

Dalším limitem je způsob měření samotných charakteristik. Ke zjištění míry rysů temné triády byl použitý pouze jeden dotazník, který změřil všechny rysy najednou a působí dojmem, že je směřován spíše na mužskou populaci. Domnívám se, že u této cílové skupiny by bylo vhodnější použít více dotazníků ke zjištění

jednotlivých rysů, což by mohlo přinést konkrétnější výsledky ve vztahu rysů temné triády a syndromu vyhoření.

Také je třeba zmínit, že i když se objevila statistická významnost ve vztazích mezi temnou triádou a vyhořením, síla vztahů byla malá. Je možné, že síla korelací by stoupala s větším vzorkem.

Nicméně i přes tyto limity práce přinesla zajímavé výsledky zvláště, že se lze domnívat, že díky narcismu jedinec může být odolnější vůči syndromu vyhoření a taktéž, že kvůli vyšší míře machiavelismu může být člověk náchylnější k syndromu vyhoření. Další výzkum by se mohl zaměřit jednotlivě a ve větším měřítku pouze na narcismus a psychopatii u skupiny lidí náchylných k vyhoření. Výsledek takové studie by mohl být prospěšný nejen kvůli rozšíření znalostí, ale možná také k modifikaci přijímacích řízení na různé pozice a vnesení světla na jinak obecně negativní lidské charakteristiky.

Určité charakteristiky temné triády má v sobě každý z nás, jedná se o obecně zajímavou, a ne zcela probádanou oblast, která otevírá dveře dalším studiím. Například zjištění, že vyšší míra temných rysů se vyskytuje u mladých lidí, dává prostor pro další výzkum, který by se mohl zaměřit na mladší generaci.

6.2. Závěr

Tato práce se zabývala souvislostí mezi rysy temné triády a syndromem vyhoření. Cílovou skupinou byli lidé, kteří vykonávají profese, jež jsou známé pro větší náchylnost k vyhoření. I když obě výše zmíněná témata jsou široce diskutovaná, jen málo studií se zabývalo jejich přímým vztahem. Cílem bylo prozkoumat souvislost a objevit potencionální světlé stránky temných charakteristik.

V teoretické části byl vysvětlen a představen koncept temné triády spolu s problematikou syndromu vyhoření a následným shrnutím dosavadních výzkumů.

V praktické části byl představen vzorek, metoda a provedena samotná analýza dat. Výsledky této práce ukázaly souvislost jednotlivých rysů temné triády s vyhořením s přihlédnutím na věk, zaměstnání a vzdělání. Výsledky ukázaly, že rysy temné triády klesají s věkem a že vzdělání, zvláště bakalářské, bylo nejsilnějším faktorem. Co se týká samotných dimenzí temné triády, machiavelismus ani psychopatie se nedají považovat za příliš příznivé rysy, a na základě výsledků této práce ani jedna z těchto charakteristik pravděpodobně nepřidá jedinci na odolnosti proti vyhoření. Ze všech tří rysů temné triády se právě narcismus projevil jako nejvíce přínosný pro jedince ve vztahu k vyhoření. Lze se tedy domnívat, že pracovník státní správy i pracovník pomáhající profese může být díky vyšší míře narcismu odolnější vůči syndromu vyhoření.

Reference

- Alarcon, G., Eschleman, K. J., & Bowling, N. A. (2009). Relationships between personality variables and burnout: A meta-analysis. *Work & Stress, 23*(3), 244–263. doi:10.1080/02678370903282600
- Andreassen, C. S., Ursin, H., Eriksen, H. R., & Pallesen, S. (2012). The relationship of narcissism with workaholism, work engagement, and professional position. *Social Behavior & Personality: An International Journal, 40*(6), 881–890. <https://doi.org/10.2224/sbp.2012.40.6.881>
- Anestis, J. C., Harrop, T. M., Green, B. A., & Anestis, M. D. (2017). Psychopathic personality traits as protective factors against the development of post-traumatic stress disorder symptoms in a sample of national guard combat veterans. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 39*(2), 220–229. <https://doi.org/10.1007/s10862-017-9588-8>.
- Ang, S. Y., Dhaliwal, S. S., Ayre, T. C., Uthaman, T., Fong, K. Y., Tien, C. E., ... Della, P. (2016). Demographics and Personality Factors Associated with Burnout among Nurses in a Singapore. *Tertiary Hospital, BioMed Research International, 16*, 1–12. doi:10.1155/2016/6960184
- Atkinson, R. C., Atkinson, R. L., Bem, D. J., Nolen-Hoeksema, S. & Smith E. E. (2003). *Psychologie*. Praha: Portál, 2003
- Babiak, P., & Hare, R. D. (2006). *Snakes in suits: When psychopaths go to work*. New York, NY: Harper Collins.
- Barlett, C. P., & Barlett, N. D. (2015). The young and the restless: Examining the relationships between age, emerging adulthood variables, and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 86*, 20-24. doi:10.1016/j.paid.2015.05.024
- Bartoš, F. (2010). Širší souvislosti neklinického narcismu: profesní život, komunikace a sebe-kontrola. *Sociologický časopis, 46*(5), 745-769.
- Bereczkei, T., Birkás, B., & Kerekes, Z. (2010). The Presence of Others, Prosocial Traits, Machiavellianism: A Personality × Situation Approach. *Social Psychology, 41*. 238-245. 10.1027/1864-9335/a000032.
- Bettencourt, B. A., Talley, A., Benjamin, A. J., & Valentine, J. (2006). Personality and aggressive behavior under provoking and neutral conditions: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 132*(5), 751–777. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.5.751>
- Blötner, C., Steinmayr, R., & Bergold, S. (2021). Malicious mind readers? A meta-analysis on Machiavellianism and cognitive and affective empathy. *Personality and Individual Differences, 181*(7), 111023. doi:10.1016/j.paid.2021.111023
- Brewer, G., & Abell, L. (2017). Machiavellianism, relationship satisfaction, and romantic relationship quality. *Europe's Journal of Psychology, 13*(3), 491–502. doi:10.5964/ejop.v13i3.1217
- Brummelman, E., Thomaes, S., Nelemans, S. A., Orobio de Castro, B., Overbeek, G., & Bushman, B. J. (2015). Origins of narcissism in children. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 112*(12), 3659-3662. 201420870. doi:10.1073/pnas.1420870112

- Brummelman, E., Thomaes, S., & Sedikides, C. (2016). Separating Narcissism From Self-Esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 25(1), 8–13. doi:10.1177/0963721415619737
- Bucknall, V., Burwaiss, S., MacDonald, D., Charles, K., & Clement, R. (2015). Mirror mirror on the ward, who's the most narcissistic of them all? *Pathologic personality traits in health care. Canadian Medical Association Journal*, 187(18), 1359–1363. doi:10.1503/cmaj.151135
- Bushman, B. J., Baumeister, R. F., Thomaes, S., Ryu, E., Begeer, S., & West, S. G. (2009). Looking again, and harder, for a link between low self-esteem and aggression. *Journal of Personality*, 77(2), 427–446. doi:10.1111/j.1467-6494.2008.00553.x
- Busso, D. S., McLaughlin, K. A., Brueck, S., Peverill, M., Gold, A. L., & Sheridan, M. A. (2017). Child Abuse, Neural Structure, and Adolescent Psychopathology: A Longitudinal Study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 56(4), 321–328. doi:10.1016/j.jaac.2017.01.013
- Chester, D. S., Lynam, D. R., Powell, D. K., & DeWall, C. N. (2015). Narcissism is associated with weakened frontostriatal connectivity: a DTI study. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 11(7), 1036–1040. doi:10.1093/scan/nsv069
- Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.
- Clarke, I. E., Karlov, L., & Neale, N. J. (2015). The many faces of narcissism: Narcissism factors and their predictive utility. *Personality and Individual Differences*, 81, 90–95. doi:10.1016/j.paid.2014.11.021
- Contreras-Rodriguez, O., Pujol, J., Batalla, I., Harrison, B. J., Bosque, J., Ibern-Regas, I., . . . Cardoner, N. (2014). Disrupted neural processing of emotional faces in psychopathy. *Soc Cogn Affect Neurosci*, 9(4), 505–512. doi:10.1093/scan/nst014
- Crego, C., & Widiger, T. A. (2016). Cleckley's psychopaths: Revisited. *Journal of Abnormal Psychology*, 125(1), 75–87. https://doi.org/10.1037/abn0000130
- Czarna, A. Z., Leifeld, P., Śmieja, M., Dufner, M., & Salovey, P. (2016). Do narcissism and emotional intelligence win us friends? Modeling dynamics of peer popularity using inferential network analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(11), 1588–1599. https://doi.org/10.1177/0146167216666265
- Czibor, A., Szabo, Z. P., Jones, D. N., Zsido, A. N., Paal, T., Szijjarto, L., . . . Bereczkei, T. (2017). Male and female face of Machiavellianism: Opportunism or anxiety? *Personality and Individual Differences*, 117, 221–229. doi:10.1016/j.paid.2017.06.002
- Čopková, R. (2021) 'Burnout Syndrome and Dark Triad at Schools: Engineers as Teachers of Vocational Technical Subjects'. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 14(3), 195–203. http://dx.doi.org/10.7160/eriesj.2021.140306
- Da Cunha-Bang, S., Hjordt, L. V., Perfalk, E., Beliveau, V., Bock, C., Lehel, S., . . . Knudsen, G. M. (2017). Serotonin 1B Receptor Binding Is Associated With Trait Anger and Level of Psychopathy in Violent Offenders. *Biological Psychiatry*, 82(4), 267–274. doi:10.1016/j.biopsych.2016.02.03

- Dargis, M., Patrick, C. J., & Blonigen, D. M. (2021). Relevance of Psychopathic Traits to Therapeutic Processes and Outcomes for Veterans With Substance Use Disorders. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, *13*(1), 64–74. <http://dx.doi.org/10.1037/per0000485>
- Davey, C. D. (2014). *Psychopathology* (2nd ed.). West Sussex: John Wiley & Sons
- Day, N. J. S., Bourke, M. E., Townsend, M. L., & Grenyer, B. F. S. (2019). Pathological Narcissism: A Study of Burden on Partners and Family. *Journal of Personality Disorders*, 1–15. doi:10.1521/pedi_2019_33_413
- Day, J. S. N., Townsend, M. L., & Grenyer, F. S. B. (2021). Pathological narcissism: An analysis of interpersonal dysfunction within intimate relationships. *Personality and Mental Health*, 1-13. DOI:10.1002/pmh.1532
- De Brito, S. A., Forth, A. E., Baskin-Sommers, A. R., Brazil, I. A., Kimonis, E. R., Pardini, D., ... Viding, E. (2021). Psychopathy. *Nature Reviews Disease Primers*, *7*(1). doi:10.1038/s41572-021-00282-1
- Dębska, M., Dębski, P., Polechoński, J., Rozpara, M., & Tomik, R. (2021). The Dark Triad of Personality in the Context of Health Behaviors: Ally or Enemy? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(8), 4113. doi:10.3390/ijerph18084113
- Ewbank, M. P., Passamonti, L., Hagan, C. C., Goodyer, I. M., Calder, A. J., & Fairchild, G. (2018). Psychopathic traits influence amygdala–anterior cingulate cortex connectivity during facial emotion processing. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, *13*(5), 525–534. doi:10.1093/scan/nsy019
- Fatfouta, R., Zeigler-Hill, V., & Schröder-Abé, M. (2017). I'm merciful, am I not? Facets of narcissism and forgiveness revisited. *Journal of Research in Personality*, *70*, 166–173. doi:10.1016/j.jrp.2017.07.007
- Forth, A., Sezlik, S., Lee, S., Ritchie, M., Logan, J., & Ellingwood, H. (2021). Toxic Relationships: The Experiences and Effects of Psychopathy in Romantic Relationships. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, <https://doi.org/10.1177/0306624X211049187>
- Foster, J. D., & Twenge, J. M. (2011). Narcissism and relationships: From light to dark. *Routledge/Taylor & Francis Group*, 381–407
DOI:10.4324/9780203874370
- Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The dark triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, *7*(3), 199–216
- Garrosa, E., Rainho, C., Moreno-Jiménez, B., & Monteiro, M. J. (2010). The relationship between job stressors, hardy personality, coping resources and burnout in a sample of nurses: A correlational study at two time points. *International Journal of Nursing Studies*, *47*(2), 205–215.
doi:10.1016/j.ijnurstu.2009.05.01
- George, F. R., & Short, D. (2018). The cognitive neuroscience of narcissism. *Journal of Brain, Behavior and Cognitive Sciences*, *1*, 1-14
- Golembiewski, R. T. (1996). Public-sector change and burnout: phases as antecedent, limiting condition, and common consequence. *Public Productivity & Management review*, *20*, 56-69.

- Gómez-Urquiza, J. L., Vargas, C., De la Fuente, E. I., Fernández-Castillo, R., & Cañadas-De la Fuente, G. A. (2017). Age as a Risk Factor for Burnout Syndrome in Nursing Professionals: A Meta-Analytic Study. *Research in Nursing & Health, 40*, 99-110. <https://doi.org/10.1002/nur.21774>
- Grover, S., & Furnham, A. (2020). Does emotional intelligence and resilience moderate the relationship between the Dark Triad and personal and work burnout? *Personality and Individual Differences, 169*(3), 1-9. DOI:10.1016/j.paid.2020.109979
- Harpur, T. J., Hakstian, A. R., & Hare, R. D. (1988). Factor structure of the Psychopathy Checklist. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 56*(5), 741–747. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.56.5.741>
- Hudek-Knežević, J., Kardum, I., & Mehić, N. (2016). Dark triad traits and health outcomes: An exploratory study. *Psihologijske Teme, 25*(1), 129–156.
- Hurley, S. (2005). Social heuristics that make us smarter. *Philosophical Psychology, 18*, 585– 612. doi:10.1080/09515080500264214
- Jiang, W., Shi, F., Liao, J., Liu, H., Wang, T., Shen, C., ... Shen, D. (2016). Disrupted functional connectome in antisocial personality disorder. *Brain Imaging and Behavior, 11*(4), 1071–1084. doi:10.1007/s11682-016-9572-z
- Jonason, P. K., Lyons, M., & Bethell, E. (2014). The making of Darth Vader: Parent–child care and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences, 67*, 30–34. doi:10.1016/j.paid.2013.10.006
- Jonason, P. K., Strosser, G. L., Kroll, C. H., Duineveld, J. J., & Baruffi, S. A. (2015). Valuing myself over others: The Dark Triad traits and moral and social values. *Personality and Individual Differences, 81*, 102–106. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.10.045>
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment, 22*(2), 420–432. doi:10.1037/a0019265
- Jonason, P. K., Wee, S., & Li, N. P. (2015). Competition, autonomy, and prestige: Mechanisms through which the Dark Triad predict job satisfaction. *Personality and Individual Differences, 72*, 112–116. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.08.026>
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment, 21*(1), 28–41
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2009). *Machiavellianism*. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 94-108). New York, NY: Guilford.
- Kebza, V., & Šolcová, I. (2003). *Syndrom vyhoření*. Státní zdravotní ústav, Šrobárova 48, Praha 10
- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology, 37*, 1–11. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.37.1.1>.
- Koladich, S. J., & Atkinson, B. E. (2016). The dark triad and relationship preferences: A replication and extension. *Personality and Individual Differences, 94*, 253–255. doi:10.1016/j.paid.2016.01.023

- Kolla, N. J., Gregory, S., Attard, S., Blackwood, N., & Hodgins, S. (2014). Disentangling possible effects of childhood physical abuse on gray matter changes in violent offenders with psychopathy. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, *221*(2), 123–126. doi:10.1016/j.psychresns.2013.11
- Kowalski, C. M., Kwiatkowska, K., Kwiatkowska, M. M., Ponikiewska, K., Rogoza, R., & Schermer, J. A. (2018). The Dark Triad traits and intelligence: Machiavellians are bright, and narcissists and psychopaths are ordinary. *Personality and Individual Differences*, *135*, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.049>
- Křivohlavý, J. (2012). *Hořet, ale nevyhořet*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství
- Láng, A., & Abell, L. (2018). Relationship between interparental functioning and adolescents' level of Machiavellianism: A multi-perspective approach. *Personality and Individual Differences*, *120*, 213–221. doi:10.1016/j.paid.2017.08.043
- Láng, A., & Lénárd, K. (2015). The relation between memories of childhood psychological maltreatment and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, *77*, 81–85. doi:10.1016/j.paid.2014.12.054
- Lee, J. S. Y., & Akhtar, S. (2011). Effects of the workplace social context and job content on nurse burnout. *Human Resource Management*, *50*(2), 227–245. doi:10.1002/hrm.20421
- Lee, K., and Ashton, M.C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and Narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, *38*(7), 1571- 1582.
- Leiter, M. P. (1991). Coping patterns as predictors of burnout: The function of control and escapist coping patterns. *Journal of Organizational Behaviour*, *12*, 122-144
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, *68*, 151–158. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.68.1.151>
- Luchner, A. F., Houston, J. M., Walker, C., & Alex Houston, M. (2011). *Exploring the relationship between two forms of narcissism and competitiveness*. *Personality and Individual Differences*, *51*(6), 779–782. doi:10.1016/j.paid.2011.06.033
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, *2*(2), 99–113. doi:10.1002/job.4030020205
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). *Stress: Concepts, Cognition, Emotion, and Behavior*. Chapter 43 - Burnout, 351-357, doi:10.1016/B978-0-12-800951-2.00044-3
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2017). *Understanding burnout: New models*. In C. L. Cooper & J. C. Quick (Eds.), *The handbook of stress and health: A guide to research and practice* (pp. 36–56). Wiley Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118993811.ch>
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). *Job Burnout*. *Annual Review of Psychology*, *52*(1), 397–422. doi:10.1146/annurev.psych.52.1.397

- Mejzlíková, T., Preiss, M., Maliňáková, J., Raisová, M., Bolceková, E. (2018). Česká validizační studie škály Krátká temná trojice (Short Dark Triad, SD3). *Aplikovaná psychologie*, 5, 255-270
- Mirkovic, D., & Bianchi, R. (2019). An exploratory study of the link between Machiavellianism and burnout. *Personality and Individual Differences*, 148, 27–31. doi:10.1016/j.paid.2019.05.024
- Mitchell, I. (2014). *Broken Brains*. London: Palgrave Macmillan.
- MKN-10 2022 [website]. F60-F69 – Poruchy osobnosti a chování u dospělých (n.d.). Dostupné z <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60-F69>
- Monaghan, C., Bizumic, B., & Sellbom, M. (2018). Nomological network of two-dimensional Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 130, 161–173. doi:10.1016/j.paid.2018.03.047
- Monaghan, C., Bizumic, B., Williams, T., & Sellbom, M. (2020). Two-dimensional Machiavellianism: Conceptualization, theory, and measurement of the views and tactics dimensions. *Psychological Assessment*, 32(3), 277–293. <https://doi.org/10.1037/pas0000784>
- Moshagen, M., Hilbig, B. E., & Zettler, I. (2018). The dark core of personality. *Psychological Review*, 125(5), 656–688. <https://doi.org/10.1037/rev0000111>
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H., & Meijer, E. (2017). The Malevolent Side of Human Nature. *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183–204. doi:10.1177/1745691616666070
- Nobre, D. F. R., Rabiais, I. C. M., Ribeiro, P. C. P. S. V., & Seabra, P. R. C. (2019). Burnout assessment in nurses from a general emergency service. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 72(6), 1457–1463. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2017-0870>
- Noser, A. E., Zeigler-Hill, V., and Besser, A. (2014). Stress and affective experiences: the importance of dark personality features. *Journal of Research in Personality*, 53, 158–164. doi: 10.1016/j.jrp.2014.10.007
- O’Boyle, E. H., Forsyth, D. R., Banks, G. C., & McDaniel, M. A. (2012). A meta-analysis of the Dark Triad and work behavior: A social exchange perspective. *Journal of Applied Psychology*, 97(3), 557–579. doi:10.1037/a0025679
- Orth, U., Robins, R. W., Meier, L. L., & Conger, R. D. (2016). Refining the vulnerability model of low self-esteem and depression: Disentangling the effects of genuine self-esteem and narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(1), 133–149. doi:10.1037/pspp0000038
- Palczyk, D., Bergner, S., & Rybnicek, R. (2018). Predicting career success: is the dark side of personality worth considering? *Journal of Managerial Psychology*, 33(6), 437–456. doi:10.1108/jmp-11-2017-0402
- Patrick, C. J. (1994). Emotion and psychopathy – Startling new insights. *Psychophysiology*, 31, 319–330. <http://dx.doi.org/10.1111/J.1469-8986.1994.Tb02440.X>
- Patrick, C. J., Fowles, D. C., & Krueger, R. F. (2009). Triarchic conceptualization of psychopathy: Developmental origins of disinhibition, boldness, and meanness.

- Development and Psychopathology*, 21(3), 913–938.
<https://doi.org/10.1017/S0954579409000492>
- Patton, C. L., Smith, S. F., & Lilienfeld, S. O. (2018). Psychopathy and heroism in first responders: Traits cut from the same cloth? *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 9(4), 354–368. <https://doi.org/10.1037/per0000261>
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. doi:10.1016/s0092-6566(02)00505-6
- Petrides, K. V., Vernon, P. A., Schermer, J. A., & Veselka, L. (2011). Trait emotional intelligence and the dark triad traits of personality. *Twin Research and Human Genetics*, 14(1), 35–41.
- Pisano, S., Muratori, P., Gorga, C., Levantini, V., Iuliano, R., Catone, G., ... Masi, G. (2017). Conduct disorders and psychopathy in children and adolescents: aetiology, clinical presentation and treatment strategies of callous-unemotional traits. *Italian Journal of Pediatrics*, 43(1). doi:10.1186/s13052-017-0404-6
- Prusik, M., & Szulawski, M. (2019). The Relationship Between the Dark Triad Personality Traits, Motivation at Work, and Burnout Among HR Recruitment Workers. *Frontiers in Psychology*, 10, 1-12. doi:10.3389/fpsyg.2019.01290
- Pujol, J., Harrison, B. J., Contreras-Rodriguez, O., & Cardoner, N. (2018). The contribution of brain imaging to the understanding of psychopathy. *Psychological Medicine*, 1–12. doi:10.1017/s0033291718002507
- Qureshi, C., Harris, E., & Atkinson, B. E. (2016). Relationships between age of females and attraction to the Dark Triad personality. *Personality and Individual Differences*, 95, 200–203. doi:10.1016/j.paid.2016.02.047
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890–902.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.5.890>
- Resick, C. J., Whitman, D. S., Weingarden, S. M., and Hiller, N. J. (2009). The bright-side and the dark side of CEO personality: Examining core self-evaluations, narcissism, transformational leadership, and strategic influence. *Journal of Applied Psychology*, 94(6), 1365-1381
- Richardson, E. N., & Boag, S. (2016). Offensive defenses: The mind beneath the mask of the dark triad traits. *Personality and Individual Differences*, 92, 148–152. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.12.039>
- Rogoza, R., Danieluk, B., Kowalski, C. M., Kwiatkowska, K., & Kwiatkowska, M. M. (2020). Making and Maintaining Relationships Through the Prism of the Dark Triad traits: A Longitudinal Social Network Study. *Journal of Personality*. doi:10.1111/jopy.12585
- Rogoza, R., Kowalski, C. M., & Schermer, J. A. (2019). Dark Triad traits within the framework of the Circumplex of Personality Metatraits model. *Journal of Individual Differences*, 40(3), 168–176. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000289>
- Ronningstam, E. (2016). Pathological Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Recent Research and Clinical Implications" *Current Behavioral*

- Neuroscience Reports. *Springer International Publishing*, 3(1), 34–42.
doi:10.1007/s40473-016-0060-y
- Rosenberg, R. & Kosslyn, S. (2014). *Abnormal Psychology* (2nd ed.). New York: Macmillan Learning
- Sandvik, A. M., Hansen, A. L., Hystad, S. W., Johnsen, B. H., & Bartone, P. T. (2015). Psychopathy, anxiety, and resiliency – Psychological hardiness as a mediator of the psychopathy–anxiety relationship in a prison setting. *Personality and Individual Differences*, 72, 30–34. doi:10.1016/j.paid.2014.08.009
- Schulze, L., Dziobek, I., Vater, A., Heekeren, H. R., Bajbouj, M., Renneberg, B., Heuser, I., & Roepke, S. (2013) Gray matter abnormalities in patients with narcissistic personality disorder. *Journal of Psychiatric Research*, 47(10), 1363–69. doi:10.1016/j.jpsychires.2013.05.017.
- Schwarzkopf, K., Straus, D., Porschke, H., Znoj, H., Conrad, N., Schmidt-Trucksäss, A., & Känel, R. von. (2016). Empirical evidence for a relationship between narcissistic personality traits and job burnout. *Burnout Research*, 3(2), 25–33. doi:10.1016/j.burn.2015.12.001
- Siwy-Hudowska, A., & Pilch, I. (2014). Machiavellianism in families: Analysis of relationships between the Machiavellianism level of grown-up children and their parents. *Studia Psychologiczne* 52(3), 16-23 DOI:10.2478/v10167-010-0090-8
- Skeem, J. L., Polaschek, D. L. L., Patrick, C. J., & Lilienfeld, S. O. (2011). Psychopathic personality: Bridging the gap between scientific evidence and public policy. *Psychological Science in the Public Interest*, 12, 95–162. <http://dx.doi.org/10.1177/1529100611426706>.
- Smith, S. F., Lilienfeld, S. O., Coffey, K., & Dabbs, J. M. (2013). Are psychopaths and heroes twigs off the same branch? Evidence from college, community, and presidential samples. *Journal of Research in Personality*, 47, 634 – 646. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrp.2013.05.006>
- Smith, M. B., & Webster, B. D. (2018). Narcissus the innovator? The relationship between grandiose narcissism, innovation, and adaptability. *Personality and Individual Differences*, 121, 67–73. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.09.018>
- Smolík P. (2002). *Duševní a behaviorální poruchy*. Praha: MAXDORF
- Spurk, D., Keller, A. C., & Hirschi, A. (2015). Do Bad Guys Get Ahead or Fall Behind? Relationships of the Dark Triad of Personality With Objective and Subjective Career Success. *Social Psychological and Personality Science*, 7(2), 113–121. doi:10.1177/1948550615609735
- Sutton, A., Roche, M., Stapleton, M., & Roemer, A. (2020). Can Psychopathy Be Adaptive at Work? Development and Application of a Work Focused Self- and Other-Report Measure of the Triarchic Psychopathy Model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(11), 3938. doi:10.3390/ijerph17113938
- Tuvblad, C., Fanti, K. A., Andershed, H., Colins, O. F., & Larsson, H. (2016). Psychopathic personality traits in 5 year old twins: the importance of genetic and shared environmental influences. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 26(4), 469–479. doi:10.1007/s00787-016-0899-1
- Vágnerová, M. (2008). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Portál: Praha

- Vicente de Vera García, M. I., & Gabari Gambarte, M. I. (2019). Relationships Between the Dimensions of Resilience and Burnout in Primary School Teachers. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 12(2), 189–196. DOI: 10.26822/iejee.2019257666
- Volmer, J., Koch, I. K., & Göritz, A. S. (2016). The bright and dark sides of leaders' dark triad traits: Effects on subordinates' career success and well-being. *Personality and Individual Differences*, 101, 413–418. doi: 10.1016/j.paid.2016.06.046
- VON Känel, R., Herr, R. M., VAN Vianen, A., & Schmidt, B. (2017). Association of adaptive and maladaptive narcissism with personal burnout: findings from a cross-sectional study. *Industrial health*, 55(3), 233–242. <https://doi.org/10.2486/indhealth.2016-0136>
- Waller, R., Gardner, F., & Hyde, L. W. (2013). What are the associations between parenting, callous–unemotional traits, and antisocial behavior in youth? A systematic review of evidence. *Clinical Psychology Review*, 33(4), 593–608. doi:10.1016/j.cpr.2013.03.001
- Wetzel, E., & Robins, R. W. (2016). Are parenting practices associated with the development of narcissism? Findings from a longitudinal study of Mexican-origin youth. *Journal of Research in Personality*, 63, 84–94. doi:10.1016/j.jrp.2016.05.005
- Wisse, B., Barelds, D. P. H., & Rietzschel, E. F. (2015). How innovative is your employee? The role of employee and supervisor Dark Triad personality traits in supervisor perceptions of employee innovative behavior. *Personality and Individual Differences*, 82, 158–162. doi:10.1016/j.paid.2015.03.0207
- Yilmaz, K. (2014). The Relationship between the Teachers' Personality Characteristics and Burnout Levels. *The Anthropologist*, 18(3), 783–792. doi:10.1080/09720073.2014.1189161
- Zettler, I., and Solga, M. (2013). Not Enough of a 'Dark' Trait? Linking Machiavellianism to Job Performance. *Eur. J. Personal.* 27(6), 545-554.
- Zhenkun, Y., Yunzhi, L., Yu, L., & Huajian, C. (2019). Adaptive narcissism and maladaptive narcissism: Diverse evidences for the distinction. *Advances in Psychological Science*, 27(1), 96-105. doi: 10.3724/SP.J.1042.2019.00096
- Zuo, S., Wang, F., Xu, Y., Wang, F., & Zhao, X. (2016). The fragile but bright facet in the Dark Gem: Narcissism positively predicts personal morality when individual's self-esteem is at low level. *Personality and Individual Differences*, 97, 272–276. doi:10.1016/j.paid.2016.03.076

Přílohy

Příloha 1 – dotazník Copenhagen Burnout Inventory (český překlad)

1. Jak často se cítíte unaven/á?
2. Je Vaše práce emočně vyčerpávající?
3. Je pro Vás těžké pracovat s klienty/pacienty/studenty?
4. Jak často jste fyzicky vyčerpán/vyčerpaná?
5. Jak často si říkáte: "Už to nevydržím"?
6. Cítíte se kvůli své práci vyhořelý/á?
7. Je pro Vás práce s klienty/pacienty/studenty frustrující?
8. Jak často se cítíte slabý/á a náchylný/á k nemocem?
9. Jak často jste emočně vyčerpán/vyčerpaná?
10. Máte pocit, že Vás každá hodina v práci unavuje?
11. Přemýšlíte někdy, jak dlouho ještě budete moci pracovat s klienty/pacienty/studenty?
12. Frustruje Vás vaše práce?
13. Jak často se cítíte utahaný/á
14. Jste ráno vyčerpáný/á při pomýšlení na další den v práci?
15. Máte pocit, že při práci s klienty/pacienty/studenty více dáváte, než dostáváte zpět?
16. Vyčerpává Vás práce s klienty/pacienty/studenty?
17. Máte ve volném čase dostatek energie pro rodinu a přátele?
18. Cítíte se na konci pracovního dne vyčerpáný/á?
19. Jste unaveni z práce s klienty/pacienty/studenty?

Příloha 2 – dotazník Short Dark Triad (český překlad)

1. Rád/a se seznamuji se známými osobnostmi.
2. Důležité lidi je nutné si získat na svoji stranu, ať to stojí, co to stojí.
3. Je pravda, že umím být na ostatní zlý/zlá.
4. Preferuji zimu před létem.
5. Nikdy jsem neporušil/a zákon.
6. Stalo se mi, že mne lidé porovnávali se známými osobnostmi.
7. Většina lidí je zmanipulovatelná.
8. Vyhýbám se nebezpečným situacím.
9. Rád/a zpochybňuji autority.
10. Co se týče spánku, jsem spíše "ranní ptáče" než "noční sova".
11. Je chytré sbírat informace o druhých, které v budoucnu můžeme proti nim použít.
12. Většina činností ve skupině lidí je beze mě nudná.
13. Slíbím cokoli, hlavně abych dostal/a to, co chci.
14. Jsou věci, které je dobré před ostatními tajit, protože je nepotřebují vědět.
15. Mám radši slané věci než sladké.
16. Ostatní mne vnímají jako přirozeného vůdce.
17. Baví mě sex s lidmi, které sotva znám.
18. Při mstě je dobré počkat si na vhodný okamžik.
19. Jsem průměrný člověk.
20. Dnes jsem bez energie.
21. Lidé, kteří si se mnou zahrávají, toho vždycky litují.
22. Víím o sobě, že jsem jedinečný/á, protože to o mně ostatní říkají.

23. Snažím se vyvarovat přímým konfliktům s ostatními, protože nikdy nevím, kdy je budu v budoucnu potřebovat.
24. Lidé o mně často říkají, že jsem jako neřízená střela.
25. Nesnáším být středem pozornosti.
26. Rád/a chytře manipuluji s lidmi ve svůj vlastní prospěch.
27. Cítím se trapně, když mi někdo skládá poklonu.
28. Odplata musí být rychlá a nepříjemná.
29. Plánuji věci pro své vlastní dobro a ne pro dobro ostatních

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Melisa Schneiderová

Studijní program: Psychologie NMgr.

Název práce: Vztah mezi temnou triádou osobnosti a syndromem vyhoření u pracovníků pomáhajících profesí a státní správy

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2022

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1325

Ostatní text: 122 588

Celkový počet znaků: 123 913

Text práce ve formátu PDF: DP_Schneiderova_temna_triada_syndrom_vyhoreni

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: bc. Melisa Schneiderová

Obor studia: Psychologie NMgr

Název práce: Vztah mezi temnou triádou osobnosti a syndromem vyhoření u pracovníků

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření

(respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny

(citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

(jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice

(samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce

(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké prvky temné triády lze ve vztahu k práci s lidmi považovat, na základě Vašich zjištění, za světlé?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky; v případě doporučení do soutěže o nejlepší DP uveďte nadprůměrné charakteristiky práce v souladu s Vámi výše označeným kritériem formální úrovně, obsahové reprezentativnosti, metodologie a přínosnosti práce pro teorii či praxi):

Práce je pěkná, dobře napsaná, popisuje konstrukt temné triády, způsob jeho měření a zabývá se projevem temné triády v mezilidských vztazích a na pracovišti. Dále autorka představuje koncept burnoutu. Za cennou kapitolu považuji research review ohledně možných souvislostí temné triády a syndromu vyhoření, která dobře ukotvuje následný výzkum. Výzkumní otázky jsou srozumitelné, hypotézy testovatelné. Cílovou skupinou této studie byli lidé v pomáhajících profesích a státní správě. Výzkumu se zúčastnilo 173 participantů. Soubor tvořilo 13 mužů a 160 žen ve věkovém rozmezí od 22 do 63 let ($M = 44.24$, $SD = 10.51$). Metodologie výzkumu, použité nástroje a analytické postupy byly srozumitelně popsány. Výsledky ukázaly, že rysy temné triády klesají s věkem a že vzdělání bylo nejsilnějším faktorem. Co se týká samotných dimenzí temné triády, machiavelismus ani psychopatie se nedají považovat za příliš příznivé rysy, a na základě výsledků této práce ani jedna z těchto charakteristik pravděpodobně nepřidá jedinci na odolnosti proti vyhoření. Ze všech tří rysů temné triády se právě narcismus projevil jako nejvíce přínosný pro jedince ve vztahu k vyhoření. Lze se tedy domnívat, že pracovník státní správy i pracovník pomáhající profese může být díky vyšší míře narcismu odolnější vůči syndromu vyhoření. Celkově jsou výsledky zajímavé a přínosné. Práci jsem si přečetla s radostí a hodnotím ji jako výbornou.

Doporučení do soutěže o nejlepší diplomovou práci:

doporučuji

Celkově získané body do soutěže:

30

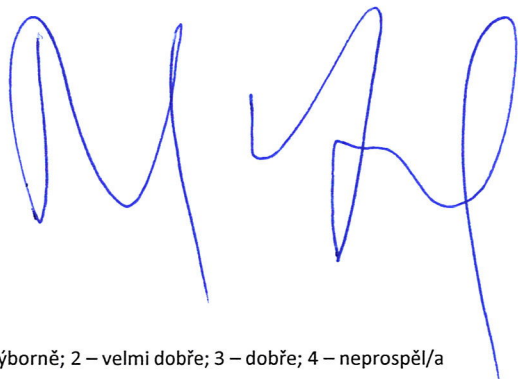
Doporučení k obhajobě:

doporučuji

Navrhovaná klasifikace:

výborně

Datum, podpis:

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

**Posudek vedoucího diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Bc. Melisa Schneiderová
Obor studia: Psychologie
Název Práce: Vztah mezi temnou triádou osobnosti a syndromem vyhoření u pracovníků pomáhajících profesí a státní správy
Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.
Oponent práce: Jan Jakub Zlámaný Ph.D.

Technické parametry práce:

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1325 Ostatní text: 122 588

Celkový počet znaků: 123 913

Počet titulů literatury a pramenů: 121

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přílehlavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	1			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Námět k diskusi:

Mohla by autorka hlouběji vysvětlit proč se domnívá, že vyšla negativní korelace mezi koncepty narcismu a syndromu vyhoření?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předkládaná práce splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Autorka rozdělila práci na teoretickou a empirickou část. V teoretické části se v první kapitole zaměřila na vysvětlení konceptu temné triády, na rozdíl mezi klinickou a subklinickou formou narcismu a psychopatie. Dále nastínila příčiny vývoje a projevy temné triády v mezilidských vztazích a na pracovišti. Ve druhé kapitole se zaměřila na popis konceptu „syndrom vyhoření“ u různých autorů. Popsala vývoj, fáze, měření. Ve třetí kapitole představila předcházející výzkumy a studie zabývající se temnou triádou a vyhořením. V empirické části zjišťovala jestli: **Existuje souvislost mezi osobnostní temnou triádou a syndromem vyhoření? A jaké další faktory do problematiky vstupují?**

Hodnocení práce:

Z teoretického hlediska nevynechala, dle mého názoru, nic podstatného. Kolegyně v teoretické části prokázala schopnost práce s odbornou literaturou a systematického shromáždění informací o daném tématu. **Použila bohaté cizojazyčné zdroje literatury 121!** V empirické části pro svůj výzkumný cíl využila kvantitativní výzkumnou metodologii. Autorka je poměrně stylisticky zdatná a v teoretické části popisuje základní pojmy a teoretické koncepty spojené se studovanou problematikou. V praktické části své práce, prokazuje schopnost uplatnit kvantitativní metodologický postup, formulovat hypotézy, v rámci dotazníkového šetření sebrat data od 173 respondentů, analyzovat data za pomoci SPSS a srozumitelně interpretovat výsledky.

Připomínky:

Formální: Neshledávám závažnější formální nedostatky.

Obsahové: Jedním z překvapivých závěrů je, že pracovník státní správy i pracovník pomáhající profese může být díky vyšší míře narcismu odolnější vůči syndromu vyhoření. Autorka drží zdrženlivý vědecký postoj. Zajímalo by mě od kolegyně hlubší vysvětlení tohoto závěru. Podr. viz. otázka k obhajobě.

Celkově: **Ocenit musím schopnost autorky zkoumat vztah dvou zajímavých konceptů.**

Práci hodnotím jako výbornou a doporučuji ji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji*

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis:

*

nehodící se, škrtněte